

UDK: 347.998 (497.6)

pregledni članak

13. ožujka 2014.

Ana **TOPIC ŠIMUNOVIĆ**, dipl.pravnica

Studentica doktorskog studija Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

UPISNICI (REGISTRI) PLOVILA U BOSNI I HERCEGOVINI

U ovom radu autorica obrađuje tematiku pravnog normiranja evidencije plovila kroz upisnike i registre plovila u Bosni i Hercegovini.

Prikazuju se i analiziraju važeće odredbe kojima se unutar Zakona o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi u Federaciji BiH, Zakona o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske i Zakona o unutrašnjoj plovidbi Brčko distrikta BiH određuju vrste plovila, upisivanje plovila u upisnike, vrste upisnika (registara), postupak upisa, te se ukazuje na važnost i značaj upisa plovila u upisnike i registre.

Naglasak se stavlja na prijedlog de lege ferenda nužne zakonske izmjene na državnoj razini u cilju stvaranja boljih uvjeta za konkurentnost Bosne i Hercegovine u prometu ljudi i roba jednim od efikasnijih, isplativijih i sigurnijih oblika transporta.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, plovilo, plovni put, upisnik (registar) plovila

1. UVOD

Ustavom Bosne i Hercegovine, koji čini aneks međunarodnog mirovnog sporazuma iz 1995. godine¹, utvrđeno je da se Bosna i Hercegovina sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske.

¹Teritorij Bosne i Hercegovine bio je sve do posljednjih ustavnih promjena entitet u sklopu drugih država. Bosna i Hercegovina svoju samostalnost stječe raspadom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), te u novonastaloj situaciji usvaja Ustav Federacije BiH i Ustav Bosne i Hercegovine. Na temelju sporazuma potpisanog u Washingtonu 18.03.1994. godine donijet je Ustav Federacije Bosne i Hercegovine kojeg je Ustavotvorna Skupština Federacije Bosne i Hercegovine usvojila na sjednici održanoj 30.03.1994. godine i donijela Odluku o proglašenju tog Ustava, a koji je sukladno toj odluci i stupio na snagu u ponoć istog dana. Donošenju Ustava kojim je Bosna i

Pored dva entiteta, sukladno Aneksu 2. Daytonskog sporazuma koji se odnosi na sporazum o međuentitetskoj crti razgraničenja gdje je bila predviđena arbitraža za područje Brčkog, Odlukom o uspostavi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i Statutom Brčko Distrikta², utvrđuje se Brčko Distrikt kao jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom Bosne i Hercegovine.

Specifičnost podjele Bosne i Hercegovine na dvije vlastite odijeljene cjeline i jednu administrativnu jedinicu, imalo je značajan utjecaj i na zakonodavstvo ove države kojim se uređuje plovidba.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti, a u cilju uspostave pravnog kontinuiteta, 1992. godine donijelo je Uredbu sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni. Zbog prilagođavanja prometa ratnim uvjetima 1994. godine donesena je i Uredba sa zakonskom snagom o reguliranju i funkcioniranju cestovnog, željezničkog, riječnog, pomorskog i zračnog prometa za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti. Uredbom iz 1992. godine (čl.1, t. I 3), iz oblasti pomorske i unutrašnje plovidbe preuzeti su sljedeći savezni zakoni bivše SFRJ: Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi, Zakon o ustanovi za održavanje unutrašnjih plovnih putova, Zakon o Jugoslavenskom registru brodova, Zakon o ustanovi za održavanje pomorskih plovnih putova i Zakon o obalnom moru i epikontinentalnom pojasu.³ Od navedenih akata dva su i danas značajna za Bosnu i Hercegovinu i to, Zakon o pomorskoj i unutarnjoj plovidbi SFRJ⁴ iz 1977. godine i republički zakon, Zakon o pomorskoj i unutarnjoj plovidbi iz 1978. godine.⁵

Pravnu regulativu u Bosni i Hercegovini koja uređuje materiju plovidbe čine Zakon o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi Federacije Bosne i Hercegovine iz 2005. godine (dalje-ZUPPFBiH)⁶, Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske iz 2001. godine

Hercegovina podijeljena na dva entiteta prethodili su mirovni pregovori u američkom gradu Daytonu gdje je dana 21.11.1995. godine parafriran Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini koji je službeno potpisan i stupio na snagu u Parizu dana 14.12.1995. godine, a poznatiji je pod nazivom Daytonski mirovni sporazum. Ovaj međunarodni mirovni sporazum sastoji se od 11 aneksa, pri čemu je Aneks 4: Ustav Bosne i Hercegovine- Opširnije **Zvonko Miljko: Temeljna obilježja ustavnog razvitka Bosne i Hercegovine**, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Mostaru, br. XV, 2002., str. 179-195., **Zvonko Miljko: Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine**, Hrvatska sveučilišna naklada Zagreb, 2006., str. 29-51.

² Vidi Odluku o uspostavi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Statut Brčko Distrikta "Službene novine BiH" br. 9/2000.

³ Vidi **Dragan Bolanča: Pravni status i način korištenja morskih luka u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu**, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, br. XVI., 2003., str.177.

⁴ Vidi Službeni list SFRJ, br. 22/77, 13/82, 30/85, 80/89, 29/90.

⁵ Vidi Službeni list SRBiH, br. 11/78, 37/83, 10/84, 36/87, 33/89, 22/90.

⁶ Vidi Zakon o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi "Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 73/2005.

(dalje-ZUPRS)⁷ i Zakon o unutrašnjoj plovidbi u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine iz 2008. godine (dalje-ZUPBDBiH)⁸. Odredbom članka 107. ZUPRS propisano je da će se do donošenja odgovarajućih propisa iz pojedinih oblasti (kao npr. vlasničko-pravnih odnosi, postupka upisivanja i brisanja brodova i dr.) primjenjivati na odgovarajući način kao pravna pravila propisi o pomorskoj i unutarnjoj plovidbi prethodne Jugoslavije pod uvjetom da nisu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona, Ustavom, drugim zakonima i propisima Republike Srpske.⁹ Propisi iz razdoblja 1977. i 1978. godine su još na snazi u jednom dijelu Bosne i Hercegovine, što dodatno otežava harmonizacije predmetnog zakonodavstva u ovoj državi.

Na državnoj razini ne postoji jedinstveni zakon koji uređuje materiju plovidbe.

Plovidba je vještina vođenja brodova, plovila, koja se obavlja na unutarnjim vodama, unutarnjim plovim putovima i pomorskom plovnom putu, te je kao unutarnju plovidbu¹⁰ i pomorsku plovidbu¹¹ definiraju odredbe federalnog zakona, dok se odredbe ZUPRS i ZUPBDBiH odnose samo na unutarnju plovidbu te ne definiraju sam pojam plovidbe kao vještine vođenja brodova, nego unutarnju plovidbu definiraju kao plovidbu koja se obavlja na unutarnjim vodama Distrikta ili Republike Srpske.

Bosna i Hercegovina je jedna od obalnih država u Jadranskom moru pod čijom je suverenosti i dio morske obale te relativno usko područje mora na krajnjem jugu države gdje Bosna i Hercegovina izlazi na Jadransko more u dužini od 20 km (teritorij općine Neum).¹²

Upravo ovaj zemljopisni izlaz na Jadransko more koji se teritorijalno nalazi u entitetu Federacije Bosne i Hercegovine i omogućava odvijanje pomorske plovidbe, ima za

⁷ Vidi Zakon o unutrašnjoj plovidbi "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 58/2001, 113/2005, 33/2006 i 1/2008.

⁸ Vidi Zakon o unutrašnjoj plovidbi u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine "Službeni glasnik Brčko distrikta" broj 28/2008.

⁹ Vidi Dragan Bolanča: *Upisnici (registri) plovila u bosanskohercegovačkom plovidbenom zakonodavstvu*, Pravna riječ, br. 36, Banja Luka, 2013., str. 87-100.

¹⁰ Unutarnja plovidba je plovidba koja se obavlja na unutarnjim vodama (uzdužna i poprečna), na kojima su utvrđeni uvjeti za sigurno odvijanje plovidbe i koje su proglašene kao plovni putovi, određenog režima plovidbe i klase (čl.2.st.3. ZUPPBiH).

¹¹ Pomorska plovidba je plovidba koja se obavlja na moru, na kojem su utvrđeni uvjeti za sigurno odvijanje plovidbe i koji je proglašen kao plovni put, određenog režima plovidbe i klase (čl.2.st.4. ZUPPBiH).

¹² Dragan Bolanča: *Pravni status luke Ploče-13 godina poslije potpisanog Sporazuma Hrvatske i Bosne i Hercegovine*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 9, Mostar, 2011., str. 41-50.; Dragan Bolanča: *Pravna stečevina Europske unije i bosansko-hercegovačko pomorsko pravo*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br.11, Mostar, 2013., str. 13-20.; Željka Primorac, Nenad Miletić, Andrej Kuželički: *Pravno normiranje kupališta u pomorskom i osigurateljnog zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br.11, Mostar, 2013., str. 316-326.

posljedicu da se federalnim zakonskim odredbama regulira kako unutarnja plovidba tako i pomorska plovidba.

S obzirom na geoprometni položaj Bosne i Hercegovine, riječni međunarodni promet omogućen je jedino rijekom Savom,¹³ kojom je ova država preko Dunava povezana sa srednjoeuropskim zemljama i Crnim morem.¹⁴

Najčešće isticanje prednosti unutarnje plovidbe su da je ova vrsta prijevoza efikasna, pouzdana, sigurna, održiva, čista i tiha. Prijevoz tereta unutarnjim plovim putovima pruža svojim korisnicima vrlo dobru vrijednost zbog svojih niskih cijena i efikasnih operacija.

Unutarnja plovidba je pouzdana jer ne pati od problema zagušenosti koji trenutno ograničava cestovni i željezni promet, te se na većini unutarnjih plovih putova može ploviti 24 sata dnevno, sedam dana tjedno. Prema mnogim istraživanjima unutarnja plovidba je jedan od najsigurnijih načina transporta. Međutim, obzirom na sve veću ekološku osviještenost općenito u današnjem svijetu, najviše isticana prednost unutarnje plovidbe je njezina izrazita ekološka prihvatljivost.¹⁵

Imajući u vidu ekonomičnost i značaj plovidbe, kako pomorske tako i unutarnje, država treba osigurati i uspostaviti registarski sustav po uzoru na zemljišno-knjižni sustav

¹³ Nakon raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije početkom 90-tih godina, rijeka Sava, koja je bila najveća nacionalna rijeka, postaje međunarodna rijeka od velikog značaja. Uspostavljanje Pakta o stabilnosti za Jugoistočnu Europu postavilo je čvrste temelje za aktivnu suradnju svih interesnih snaga u regiji i otvorilo put put ka stvaranju novog pristupa upravljanju vodnim resursima sliva. Uz podršku Pakta o stabilnosti, četiri zemlje u slivu rijeke Save-Bosna i Hercegovine, Savezna Republika Jugoslavija, Republika Hrvatska i Republika Slovenija ušle su u proces suradnje poznat kao "Inicijativa za sliv rijeke Save". Proces je rezultirao "Pismom namjere" o pokretanju zajedničkih aktivnosti vezanih za rijeku Savu i njene pritoke, kojeg su ministri vanjskih poslova četiri zemlje potpisali u Sarajevu 29. studenog 2001. godine. Temeljna ideja savske inicijative sadržana u "Pismu namjere" bila je korištenje, zaštita i nadzor vodnih resursa sliva rijeke Save na način koji bi omogućio "bolje uvjete života i podizanja životnog standarda stanovništva u regiji" te pronalaženje odgovarajućeg institucionalnog okvira za unapređenje suradnje. Uzimajući u obzir velike političke, ekonomske i društvene promjene koje su se događale u regiji te prihvaćajući ideju da surađuju u području održivog razvoja, korištenju, zaštiti i upravljanju vodnim resursima u slivu rijeke Save, zemlje u slivu prihvatile su izazov i uspjele zaključiti Okvirni sporazum o slivu rijeke Save. Tijek pregovora vođen je prilično brzo i konačan tekst je usklađen i završen iste godine kada je i započeo, što je poseban rekord u međunarodnim okvirima. Rezultat tog procesa je Okvirni sporazum o slivu rijek Save-jedini međunarodni ugovor koji integrira sve aspekte upravljanja vodnim resursima i kojim upravlja (zajednika) Međunarodna komisija za sliv rijeke Save sa pravnim statusom međunarodne organizacije u svrhu provođenja Okvirnog sporazuma. Sama činjenica da je Bosna i Hercegovina članica jedne ovakve organizacije, ukazuje na potrebu da ova država prati razvoj pravne prakse na području ove grane prava, te usklađuje svoje zakonodavstvo novonastalim legislativnim promjenama-www.savacommission.com/history, stranica posjećena dana 19.11.2013.

¹⁴ **Dragan Bolanča:** *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi Bosne i Hercegovine (1992.) i Budimpeštanska konvencija o ugovoru za prijevoz robe u unutrašnjoj plovidbi (2000.)*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br.2., Mostar, 2004., str. 114.

¹⁵ Vidi **Priručnik za unutarnju plovidbu u Republici Hrvatskoj**, Centar za razvoj unutarnje plovidbe d.o.o., Zagreb, 2006., str.5.

za nekretnine, u kojem bi se putem upisnika i registara koje vode nadležni organi upisivala plovila koja su u cjelini u vlasništvu fizičkih ili pravnih osoba jedne države, a sve sa gospodarskim ciljem vezanim za veliku vrijednost plovnih objekata, te pravnim i političkim razlozima koji se odnose na nespornu činjenicu da su stvarna prava na plovnim objektima usko povezana sa njihovom državnom pripadnošću.

Svaki od navedenih zakona koji su na snazi u Bosni i Hercegovini sadrži između ostalih i odredbe o upisu plovila.¹⁶

2. STVARNA PRAVA

2.1. Pojam broda u stvarnom pravu

Broj je stvar posebne vrste (lat. *res sui generis*). Po svom prirodnom fizičkom svojstvu brod je *tjelesna, pokretna, sastavljena i nedjeljiva stvar*. Pokretnost znači mogućnost kretanja tj. premještanja stvari s jednog mjesta na drugo. Brod je namijenjen plovidbi, što samo po sebi znači da je pokretnost svojstvo koje ga bitno obilježava. Premda je brod pokretna stvar, razlozi pravne sigurnosti zbog vezanosti ostvarivanja stvarnih prava na brodu s njegovom državnom pripadnošću, kao i zbog njegove redovito velike vrijednosti i gospodarskog značaja, nalogali su rješenje prema kojem su brodovi u pogledu stjecanja, prijenosa i gubitka stvarnih prava podvrgnuti knjižnom režimu, tj. izjednačeni su u tom pogledu s nekretninama.

Stvarna prava na brodu upisuju se u upisnik brodova.¹⁷

¹⁶ ZUPFBiH uređuju se: odvijanje i sigurnost plovidbe (brodovima, plovnim objektima i drugim plovilima), osnovni materijalno pravni odnosi u pogledu plovila, postupci upisa plovila, prijevoz i plovidbeni poslovi, plovidbene nesreće, kapetanije i kontrola na plovnim putovima na unutarnjim vodama i na Jadranskom moru, koji teritorijalno pripadaju F BiH, uvjeti za izvođenje radova na plovnim putu, održavanje i obilježavanje plovnog puta, postavljanje objekata sigurnosti plovidbe, gradnja objekata na obali, odnosno priobalnom pojasu i premoštenje plovnih putova (članak 1.),

ZUPRS uređuju se osnovni odnosi u svezi sa unutrašnjim vodama Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na korištenje unutrašnjih voda i obala unutrašnjih voda Republike Srpske za plovidbu, sigurnost plovidbe u unutrašnjim vodama Republike Srpske, pripadnost, identifikacija i upis plovila Republike Srpske, osnovni vlasničko-pravni odnosi u svezi sa plovilima Republike Srpske, postupak upisa i brisanja brodova, brodar, obligacioni odnosi koji se odnose na brodove, prijevoz i plovidbeni poslovi, plovidbene nezgode, postupak izvršenja i osiguranja na brodovima i mjerodavno pravo i nadležnost sudova Republike Srpske za sporove sa međunarodnim obilježjima (članak 1.),

ZUPBDBiH propisuju se osnovni odnosi u svezi sa unutrašnjim vodama u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine u dijelu koji se odnosi na korištenje unutarnjih voda i obala unutarnjih voda Distrikta za plovidbu, sigurnost plovidbe na unutarnjim vodama Distrikta, pripadnost, identifikacija i upis plovila Distrikta, osnovni imovinsko-pravni odnosi u svezi sa plovilima Distrikta, postupak upisa i brisanja brodova, brodar, obligacioni odnosi koji se odnose na brodove, prijevoz i plovidbeni poslovi, plovidbene nezgode, postupak izvršenja i osiguranja na brodovima i mjerodavno pravo i nadležnost suda Distrikta za sporove sa međunarodnim obilježjima, Kapetanija Distrikta i inspeksijski nadzor (članak 1.).

¹⁷ Vidi Drago Pavić: *Pomorsko imovinsko pravo*, Književni krug Split, 2006., str. 39.

U Bosne i Hercegovine, brod, kao plovilo, odnosno plovni objekt prikladan za plovidbu, definiran je kao stvar i to pokretna stvar u ZUPBDBiH gdje je člankom 97. definirana odredba o statusu broda u kojoj je u stavku 1., brod i brod u gradnji definiran kao pokretna stvar.

Istu vrstu definicije pronalazimo i u članku 106. ZUPRS koja na isti način definira brod i brod u gradnji kao pokretne stvari.

ZUPPFBiH u svojim zakonskim odredbama ne definira brod kao stvar, odnosno predmetni Zakon ne definira status broda kao što to čine zakoni iz Distrikta i entiteta Republike Srpske.

Niti jedan od navedenih zakona u svojim zakonskim odredbama ne definira značenje pojma "brod u gradnji".

Sukladno ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine, temeljne zakone iz oblasti stvarnih prava donose entiteti i Brčko distrikt, tako da je na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine na snazi Zakon o vlasničko-pravnim odnosima,¹⁸ na teritoriju Republike Srpske Zakon o stvarnim pravima¹⁹ dok je u Brčko distriktu na snazi Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.²⁰

U Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakonom o vlasničko-pravnim odnosima uređuju se uvjeti i način stjecanja, korištenja zaštite i prestanka prava vlasništva na stvarima (pokretnim i nepokretnima), stvarne služnosti, pravo zalog, posjed i prava stranih osoba na stvarima na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, te je člankom 10. predmetnog Zakona definirano da predmet prava vlasništva mogu biti pokretne i nepokretne stvari²¹ te se na tom mjestu ne definira posebno status broda kao pokretne stvari, a koji status broda također ne definira niti ZUPPFBiH.

¹⁸**Zakon o vlasničko-pravnim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine** (Službene novine F BiH br. 6/98, 29/03); Jedino je Zakon o vlasničko-pravnim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine, koji je preuzet iz ranijeg pravnog sustava, tek u novije vrijeme doživio svoje nužno potrebne izmjene. U Službenim novinama Federacije BiH broj 66/2013 od 28.08.2013. godine konačno je objavljen novi Zakon o stvarnim pravima u Federaciji BiH. Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja (05.09.2013.), a početak će se primjenjivati po isteku šest mjeseci od dana stupanja na snagu. Novim Zakonom između ostalih stavlja se van snage i Zakon o vlasničko-pravnim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine F BiH br. 6/98, 29/03), (Službene novine Federacije BiH br. 66/2013).

¹⁹**Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske** (Službeni glasnik Republike Srpske br. 124/08, 58/09).

²⁰**Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Distrikta Brčko BiH** (Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH br. 11/01, 8/03, 40/04, 19/07).

²¹**Predmet prava vlasništva pokretne i nepokretne stvari.** Mineralne sirovine, vode, divljac, ribe i drugi slobodni dijelovi prirode smatraju se stvarima, u smislu ovog zakona, kada se nad njima stekne posjed. Zakonom i propisima donesenim na temelju zakona određuje se ko i pod kojim uvjetima zaposjedanjem (na temelju koncesija, dozvola i sl.) stječe pravo vlasništva nad ovim stvarima. Pod nepokretnom stvari (nekretnine), u smislu ovog zakona, smatra se zemljište, građevinski objekti namijenjeni trajnoj upotrebi, koji se ne mogu premjestiti bez oštećenja njihove sustine i posebni dijelovi zgrada (stanovi i poslovne prostorije), te pripadci ovih stvari dok, po zakonu ili po volji vlasnika, služe iskoristavanju glavne stvari (nekretnine po namjeni). Posebnim zakonom se određuju stvari u općoj upotrebi i način

Zakonom o stvarnim pravima Republike Srpske propisano je da je predmet prava svojine individualno određena pokretna²² ili nepokretna²³ stvar, te sukladno čl. 6. st. 4. stvari koje su po svojoj prirodi pokretne smatraju se u pravnom smislu nepokretnim stvarima ako pripadaju nepokretnosti ili ih zakon izjednačava sa nepokretnostima.

Slično zakonodavstvu Republike Srpske i Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine definira pokretne i nepokretne stvari, te u čl. 8 navodi da su pokretne stvari stvari koje se mogu premjestiti s jednog mjesta na drugo bez promjene njihove suštine, te stvari koje su po svojoj prirodi pokretne smatraju se u pravnom smislu kao nepokretne stvari ako pripadaju nekretnini ili ih zakon izjednačava sa nekretninama.

Premda je brod pokretnina, postoje razlozi koji se u stvarnopravnom prometu brodova tretiraju slično kao nekretnine pa se oni podvrgavaju knjižnom režimu i sistemu javnih upisnika za pokretnine (upisnik brodova). Ovakav tretman brodova ima za posljedicu da se, u pravilu, raspolaganje brodom može učiniti valjanim jedino ako je upisano u upisnik brodova.

Takvo postupanje s brodovima rezultat je djelovanja dvaju čimbenika-prvog, da su stvarna prava na brodu povezana s državnom pripadnošću broda koja mora biti jasno utvrđena i očita jer proizvodi čitav važnih pravnih posljedica (npr. mjerodavno pravo, granice odgovornosti i druga pitanja u pravilu se prosuđuju prema državnoj pripadnosti broda), te drugog čimbenika, broda kao stvari velike tržišne, odnosno gospodarske vrijednosti. Stoga se knjižnim režimom naglašava potreba brižljivog raspolaganja postupanja pri raspolaganju brodom ali se i osigurava dokaz o vrsti raspolaganja i njegovom sadržaju. Iz činjenica da se raspolaganjem brodom zakonom predviđa knjižni upis sličan onome kakav se primjenjuje na nekretnine, nikako ne proizlazi i da je sam brod pokretnina. Važno je imati na umu da je za valjano stjecanje, prijenos ograničenje ili gubitak vlasništva i drugih stvarnih prava potrebno da se ostvare dvije pretpostavke: pravni temelj, odnosno naslov (*titulus*) i način (*modus*) takvoga raspolaganja. Način stjecanja, u pravilu, jest ili predaja stvari kojom se raspolaze (za pokretnine) ili upis u odgovarajuće javne knjige (za nekretnine). Prema tome, na brodove se primjenjuje režim kakav je uobičajen za nekretnine samo u pogledu načina (*modusa*) raspolaganja brodom.²⁴

njihovog korištenja. Stvari u općoj upotrebi, nakon promjene namjene, postaju vlasništvo Federacije, kantonazupanije, općine ili grada, sukladno zakonu iz stavka 4. ovog članka, ako zakonom Bosne i Hercegovine nije drukčije određeno.

²² Pokretnosti su stvari koje se mogu premjestiti sa jednog mjesta na drugo bez promjene njihove suštine. (Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske čl. 6. st.3).

²³ Nepokretnosti su čestice zemljišne površine, zajedno sa svim onim što je sa zemljištem trajno spojeno na površini ili ispod nje, ako zakonom nije drugačije određeno. (Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske čl. 6. st.2).

²⁴ Vidi Jasenko Marin: *Pravo vlasništva na brodu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 47(4), 1997., str.3-4.

2.2. Pravo vlasništva i hipoteka

Odnos između čovjeka i stvari nije društveni odnos, nego je samo on pojavni oblik određenih društvenih odnosa.

Odnosi koji nastaju među ljudima glede neposrednog ekonomskog iskorištavanja stvari nazivaju se u građanskopravnom smislu stvarnopravnim odnosima. Skup pravnih pravila kojima se takvi odnosi uređuju naziva se stvarnim pravom u objektivnom smislu, ili kraće stvarnim pravom.

Stvarno pravo u objektivnom smislu je skup pravnih pravila kojima se uređuju oni društveni odnosi koji nastaju među ljudima glede neposrednog ekonomskog iskorištavanja stvari. U građanskopravnoj teoriji uobičajena je i kraća definicija, prema kojoj je stvarno pravo skup pravnih pravila kojima se uređuju odnosi koji nastaju među ljudima povodom stvari.²⁵

Kao što je istaknuto, brod je stvar posebne vrste, te je po svom fizičkom svojstvu pokretna stvar, koja se, zbog svoje velike vrijednosti i gospodarskog značaja u pogledu stjecanja, prijenosa i gubitka stvarnih prava podvrgava knjižnom režimu, odnosno u tom pogledu se izjednačava sa nekretninama.

Također je ukazano da ZUPBDBiH kao i ZUPRS određuju status broda kao pokretnu stvar dok takve odredbe ne pronalazimo u ZUPPFBiH koji ne definira status broda sukladno odredbama stvarnog prava.

Zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, u oba entiteta i u Distriktu, propisuje da se pravo vlasništva stječe temeljem zakona, pravnog posla, odluke nadležnog tijela te nasljeđivanjem,²⁶ kao i da se za stjecanje prava vlasništva nad nepokretnosti zahtjeva upis u zemljišne knjige.²⁷

²⁵ Martin Vedriš i Petar Klarić: *Gradansko pravo- opći dio, stvarno, obvezno i nasljedno pravo*, Narodne novine Zagreb, 1996., str.155.

²⁶ Pravo vlasništva stječe se po samom zakonu, na temelju pravnog posla, odlukom nadležnog organa i nasljeđivanjem (čl. 23. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima Federacije BiH); Pravo vlasništva može se steći na osnovu zakona, pravnog posla, odluke suda ili drugog organa Distrikta i nasljeđivanjem, uz ispunjenje pretpostavki propisanih zakonom (čl.22. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine); Pravo svojine stječe se na osnovu pravnog posla, zakona, odluke suda ili drugog organa i nasljeđivanjem (čl. 23. st.1. Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske).

²⁷ Pravo vlasništva na nekretnine, na temelju pravnog posla, stječe se upisom u javne knjige o nekretninama, ako je nositelj savjestan (čl. 38. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima Federacije BiH); Pravo vlasništva na nekretninama stječe se upisom u zemljišnu knjigu ako je stjecatelj savjestan, ako zakonom nije drugačije određeno (čl.34. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine); Stjecatelj prava svojine na nepokretnosti na osnovu pravnog posla, zakona, nasljeđivanja, pravosnažne odluke suda ili konačne odluke drugog nadležnog organa ovlašten je da zahtjeva upis stečenog prava svojine u zemljišne knjige (čl. 52. st.1. Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske).

Načelno, način stjecanja prava vlasništva na plovilu je upis tog prava u upisnik plovila.²⁸

Pored prava vlasništva, jedno od stvarnih prava koje predstavlja sredstvo financiranja i obnove plovila jeste hipoteka.

Hipoteka na brodu založno je pravo prema kojem je vjerovnik ovlašten namiriti se iz prodajne cijene broda ostvarene sudskom prodajom. Iznimno, ako se izvršenje hipoteke provodi u inozemstvu uz primjenu prava koje ne poznaje sudsku prodaju, vjerovnik je ovlašten namiriti se iz prodaje cijene broda ostvarene nadmetanjem na javnoj dražbi.

Hipoteka na brodu može sadržavati i ovlaštenje vjerovnika da, ako ne bude isplaćen, namiri svoje dospjelo nepodmireno potraživanje iskorištavanjem broda. To će ovlaštenje imati pravno djelovanje prema trećim osobama upisom u upisnik brodova.

Hipoteka prati brod (brod je njome opterećen), djeluje prema svim osobama, bez obzira na promjenu vlasnika broda, čim se upiše u upisnik brodova.²⁹

U angloameričkom pravu institut ugovornog založnog prava je *morgage* koji se razlikuje od hipoteke kontinentalnog pravnog sustava.

Po svojim se pravnim karakteristikama razlikuje od hipoteke kontinentalnog prava, ali im je zajedničko da se u prometu javljaju kao stvarnopravna jamstva za otplatu dugoročnih kredita pri kupnji ili gradnji brodova. Morgage općenito znači prijenos vlasništva nekretnina, pokretnina ili prava radi osiguranja duga ili ispunjenja kakve druge obveze, s tim da se to osiguranje može otkupiti isplatom duga ili izvršenjem obveze. Ako se obveza ne ispuni u roku, vjerovnik postaje neograničenim vlasnikom stvari. Na temelju morgage na brodu, za razliku od hipoteke kontinentalnog prava, vjerovnik ima pravo uzeti brod u posjed i gospodarski ga iskorištavati, te prihodima od poslovanja broda otplaćivati dug.³⁰

Prema Zakonu o vlasničko-pravnim odnosima u Federaciji Bosne i Hercegovine radi osiguranja određenog potraživanja, nekretnina može biti opterećena pravom zalogu u korist vjerovnika (hipoteka) koji je ovlašten da, na način određen zakonom, zahtjeva namirenje svog potraživanja iz vrijednosti te nekretnine prije vjerovnika koji na njoj nemaju hipoteku, kao i prije vjerovnika koji su hipoteku na njoj stekli poslije njega, bez obzira na promjenu vlasnika opterećene nekretnine. Hipoteka se odnosi na cijelu nekretninu, na njene plodove dok su neodvojeni, kao i na druge njene sastavne dijelove i pripadke, uključujući i poboljšanje njenog stanja nastalo nakon zasnivanja hipoteke.

²⁸ Vidi Jasenko Marin: *Stvarno pravno uređenje za plovila unutarnje plovidbe*, Poredbeno pomorsko pravo Zagreb, god.48 (2009), 163, str. 36.

²⁹ Vidi Ivo Grabovac: *Plovidbeno pravo Republike Hrvatske*, Književni krug Split, 2003., str.125-126.

³⁰ Vidi Drago Pavić: *Pomorsko imovinsko pravo*, Književni krug Split, 2006, str.47.

Hipoteka nastaje na temelju pravnog posla, sudske odluke i zakona. Na temelju pravnog posla ili sudske odluke, hipoteka se stječe upisom u javnu knjigu ili na drugi način određen zakonom. Na temelju zakona hipoteka se stječe kada se ispune uvjeti određeni zakonom. Hipoteka se može prenijeti na drugog samo zajedno sa prenosom potraživanja koje je hipotekom osigurano. Hipotekarni vjerovnik može zasnovati hipoteku na postojećoj hipoteci u korist treće osobe bez pristanka hipotekarnog dužnika (nadhipoteka).

Odredbe zakona dalje propisuju sa su ništave odredbe ugovora o hipoteci kojima hipotekarni vjerovnik ugovora pravo ubiranja plodova koje založena nekretnina daje ili iskorištavanja te nekretnine na drugi način, kao i da u slučaju neisplate duga namiri svoje potraživanje stjecanjem prava vlasništva na založenu nekretninu.

Ove odredbe federalnog zakona u Bosni i Hercegovini ne uređuje pitanje hipoteke na onaj način koji bi omogućavao potpunije ostvarivanje stvarnih prava na brodu, nego propisuje osnovne odrednice hipoteke kao stvarnog prava na tuđoj stvari.

U zakonodavstvu Republike Srpske, Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske propisuje da je založno pravo ograničeno stvarno pravo na određenoj stvari ili pravu koje daje pravo svome nosiocu da određeno potraživanje, ukoliko mu ne bude ispunjeno nakon dospijeca, namiri iz vrijednosti te stvari, a vlasnik stvari dužan je da to trpi.

Založnim pravom mogu biti opterećene pojedinačno određene pokretne i nepokretne stvari.

Hipoteku kao založno pravo moguće je osnovati jedino na nepokretnosti, ukoliko nije zakonom drugačije određeno. Založnim pravom može biti opterećeno više nepokretnosti upisanih u različite zemljišnoknjižne uloške kao da su sve zajedno jedna stvar (zajednička, simultana hipoteka).

U predmetnom Zakonu člankom 145. propisano je da se založno pravo na određenoj stvari ili pravu osniva na temelju pravnog posla, sudske odluke ili zakona.

Dobrovoljno založno pravo na nepokretnosti (dobrovoljno ugovorena hipoteka) i na pravu koje je izjednačeno sa nepokretnošću vjerovnik stječe uknjižbom tog prava u zemljišne knjige, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Također, vjerovnik čije je potraživanje osigurano založnim pravom na nepokretnosti može, u granicama svog prava na namirenje iz te nepokretnosti, osnovati na postojećem založnom pravu (hipoteci) novo založno pravo u korist trećih osoba (nadhipoteka) uz pisano obavještenje založnog dužnika.

Ako je založno pravo upisano u zemljišne knjige, prestati će tek njegovim brisanjem.

Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine propisuje da radi osiguranja određenog potraživanja nekretnina može biti opterećena

pravom zalogu u korist vjerovnika (hipoteka) koji je ovlašten da, na način određen zakonom, zahtijeva namirenje svog potraživanja iz vrijednosti te nekretnine prije vjerovnika koji na njoj nemaju hipoteku, kao i prije vjerovnika koji su hipoteku na njoj stekli poslije njega, bez obzira na promjenu vlasnika opterećene nekretnine.

Za osiguranje jednog potraživanja može se zasnovati hipoteka na više nekrenina (zajednička hipoteka). Založena nekretnina u cjelini osigurava potraživanje vjerovnika do potpunog namirenja tog potraživanja, bez obzira na kasniju podjelu nekretnine (nedjeljivost hipoteke), ali založni vjerovnik i založni dužnik mogu se nakon što je došlo do podjele založene nekretnine sporazumijeti da hipoteka neće opterećivati sve novonastale dijelove.

Kao i u Federaciji Bosne i Hercegovine, te Republici Srpskoj i u Brčko distriktu hipoteka nastaje na temelju pravnog posla, sudske odluke ili zakona.

Također kao i u zakonodavstvu entiteta, tako i u Brčko distriktu hipoteka nastaje upisom u zemljišne knjige.

Predmetni zakon još propisuje odredbe o načinima prestanka hipoteke.

Propisi vezani za pravo zalogu na nekretnini odnosno hipoteku dosta detaljno obrađeni u zakonodavstvu Republike Srpske i Brčko distrikta, čija zakonodavstva su izmijenjena u 2008. godini i 2001. godini, dok federalno zakonodavstvo dosta skromnije obrađuje predmetnu materiju, a isto sigurno proizlazi i iz činjenice da Zakon o vlasničko-pravnim odnosima do danas nije doživio svoju izmjenu te da se isti zasniva na propisima iz ranijeg pravnog sustava. Međutim, novi Zakon o stvarnim pravima Federacije BiH koji stupa na snagu u ožujku 2014. godine, detaljnije razrađuje materiju založnog prava u svojim odredbama od članka 139. do članka 185.

Svi spomenuti zakona obrađuju pojam hipoteke, te se navedeno založno pravo na nekretnini, iako se nigdje decidno ne odnosi na brodove i brodove u gradnji, može primjeniti i na ovu materiju.

3. PLOVNI PUTOVI

Prema odredbama ZUPPFBiH **unutarnji plovni put** je pojas na unutarnjim vodama: određene dubine, širine i propisanih gabarita, za određene klase plovnosti, koji je uređen za plovnost i na kojem su postavljeni objekti sigurnosti plovidbe za plovnost i na kojem se obavlja unutarnja plovidba. Obzirom da federalni zakon pored unutarnje plovidbe poznaje i pomorsku plovidbu, podrazumijeva se da samim tim definira i pomorski plovni put i to u odredbama članka 2. st. 6. koji definira **pomorski plovni put** kao pojas u moru, dovoljne dubine i širine, obilježen i uređen za plovnost i na kojem se obavlja plovidba.

Članka 3. predmetnog zakona, unutarnje i pomorske putove, prema značaju, razvrstava na:

- *unutarnje plovne putove na prirodnim rijekama unutar teritorija Federacije BiH, odnosno granično područje vodom, obalom i priobalnim pojasom, koji povezuje naseljena i nenaseljena mjesta određene klase plovnosti,*
- *unutarnje plovne putove na vještačkim i prirodnim akumulacijama, jezerima i vodenim kanalima unutar teritorija Federacije BiH, odnosno granično područje vodom, obalom i priobalnim pojasom, koji povezuje naseljena i nenaseljena mjesta,*
- *pomorske plovne putove u granicama teritorija Federacije BiH, do graničnog područja morem i obalom, koji povezuje naseljena i nenaseljena mjesta određene klase plovnosti*³¹.

Plovni putovi moraju se održavati tako da je na njima moguće sigurno odvijanje plovidbenog prometa.

Plovni putovi se grade i uređuju, tehnički se održava³² njihova plovnost, obavlja se njihovo obilježavanje,³³ na njima se postavljaju objekti sigurnosti plovidbe i osigurava se njihov ispravan rad, na način da udovoljavaju propisanim uvjetima i mjerilima za sigurno odvijanje plovidbe u ovisnosti o izvršenoj kategorizaciji plovni putova.

Oštećena, nasukana ili potopljena plovila koja ometaju plovidbu ili ugrožavaju sigurnost plovidbe ili predstavljaju opasnost od onečišćenja, moraju se, po nalogu nadležne kapetanije, ukloniti s plovni puta.

Predmeti ili stvari koji mogu ometati ili ugroziti sigurnost plovidbene ne smiju se ispuštati na plovni put.

Na zahtjev nadležne kapetanije, federalni ministar može narediti gospodarskom društvu i drugim pravnim, odnosno fizičkim osobama, koji su vlasnici, odnosno korisnici,

³¹ Utvrđivanje gabarita plovni puta za plovidbu i određivanje klase plovnosti utvrđuje Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministra prometa i komunikacije, uz uvjet za obavljanje sigurne plovidbe na unutarnjim plovni putovima i pomorskim plovni putovima koje propisuje kapetanija unutarnje i pomorske plovidbe, uz prethodno pribavljeno mišljenje Federalnog ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo (članak 4. ZUPPFBiH).

³² Održavanje unutarnjih plovni putova je redovito održavanje gabarita plovni putova (širina i dubina), uklanjanje plićaka, riječnih nanosa, postavljanje vodograđevina, ustava-brana, uređenje akvatorija u lukama i pristaništima, zimovnicima, odnosno zimskim skloništima, sidrištima, marinama i obalnom i priobalnom prostoru za ukrcaj i iskrcaj putnika, odnosno utovar i istovar robe (članak 9. stav 3. ZUPPFBiH).

³³ Obilježavanje pomorskih i unutarnjih plovni putova je postavljanje objekata sigurnosti plovidbe: obalnih i plovni, svjetlećih i nesvjetlećih signala, stalnih i privremenih plovidbenih oznaka, optičkih, zvučnih, električnih, elektronskih, radarskih i drugih uređaja, za odvijanje sigurne plovidbe u lukama, pristaništima, zimovnicima, zimskim skloništima, sidrištima, marinama, prevodnicama-ustavama, hidrograđevinskih i hidrotehničkih objekata u određenom gabaritu, te osiguranje njihovog pravilnog funkcioniranja i ispravnosti (članak 10. ZUPPFBiH).

oštećenih, nasukanih ili potopljenih plovni objekta, koji smetaju ili ugrožavaju sigurnost plovidbe da ih uklone s plovnog puta.

Unutarnjim plovnim putovima drže se navigacijski prohodni plovni putovi rijeka, jezera i kanala uređenih, obilježenih i otvorenih za sigurnu plovidbu. Prednost vodnog prometa u usporedbi sa drugim granam prijevoza, očituje se u relativno malom trošku prijevoza, malom onečišćenju i većoj sigurnosti. Prometni su putovi sigurni u blizini većih prometnih čvorišta i luka, ali ipak, na udaljenim mjestima ne pokazuje se sigurnost, a brodovi su slabo zaštićeni.³⁴

Zakonodavstvo Brčko distrikta u članku 15. zakona za plovni put navodi da se isti na unutarnjim vodama koristi slobodno, pod uvjetima i na način određen ovim zakonom, drugim zakonima i propisima. Kapetanija je nadležna da se po njenom nalogu uklanjaju oštećeni, nasukani ili potopljeni plovni i plutajući objekti koji ometaju ili ugrožavaju sigurnost plovidbe ili predstavljaju stvarnu ili neposrednu opasnost od zagađivanja.

Plovni put se održava i obilježava u skladu sa propisanim režimima plovidbe, odnosno kategorijama plovnog puta. Izgradnju, uređivanje, održavanje i obilježavanje plovnosti plovnog puta vrši ovlašteno prvo ili fizičko lice koje ispunjava propisane uvjete.³⁵

Za razliku od zakonodavstva u Brčko distriktu, u Republici Srpskoj u zakonu se u članku 17. stav 1. definira plovni put kao pojas na unutarnjim vodama određene dubine, širine i propisanih gabarita koji je uređen, obilježen i otvoren za sigurnu plovidbu. Izgradnja, uređivanje, održavanje i obilježavanje plovnosti plovnog puta vrši ovlaštena pravna ili fizička osoba koja ispunjava propisane uvjete na osnovu ugovora sa Ministarstvom saobraćaja i veza Republike Srpske.

4. PLOVILA

ZUPFBiH plovilo, u članku 2. st.1. toč. 7., definira kao plovni objekt prikladan za plovidbu i plutanje na vodi i moru.

³⁴ Vidi opširnije Pero Vidan, Josip Kasum, Marijan Zujčić: *Poboljšanje traganja i spašavanja na unutarnjim plovnim putovima*, "Naše more", Dubrovnik, 56(5-6)/2009, str. 188.

³⁵ Objekti sigurnosti plovidbe propisani su člankom 21. ZUPBDBiH. Objekti sigurnosti plovidbe na unutarnjim vodama su: objekti za tehničko poboljšanje uvjeta za plovidbu kao što su: luke, odnosno pristaništa, sidrišta, zimovnici, zimski skloništa, pristani, tovarišta, marine, obaloutvrde, hidrograđevinski i drugi slični objekti određeni ovim zakonom i drugim propisima i objekti za obilježavanje i signalizaciju kao što su: plovni i obalni signali, plovidbene oznake, optički, električni, elektronski, radarski i drugi slični objekti, signalne stanice i radiostanice namijenjene sigurnosti plovidbe i drugi slični objekti određeni ovim zakonom ili drugim propisima.

U smislu odredbi ZUPBDBiH, plovila su objekti prikladni za plovību, odnosno plutanje unutrašnjim vodama Distrikta. Stoga su plovila u unutrašnjim vodama plovni objekti³⁶ i plutajući objekti.³⁷

Na isti način na koji Zakon Brčko distrikta definira plovila, plovila sukladno ZUPRS definira i ovaj zakon i to odredbama čl. 4., gdje se plovila na unutarnjim vodama definiraju kao plovni objekti i plutajući objekti te je njihovo pojedinačno nabiranje jednako već navedenim plovilima iz ZUPBDBiH.

Sukladno članak 4. ZUPRS plovne objekte definira kao plovila namijenjena za plovību unutarnjim vodama (brodovi, čamci, jahte, skele, splavovi,³⁸ tehnički plovni objekti unutarnje plovībe, plovni bageri, plovne dizalice, plovne radionice, plovne platforme za istraživanje, eksploataciju, izvođenje radova na unutarnjim vodama i slične ploveće naprave i ploveća postrojenja), kao i hidroavioni u plovībi na unutarnjim vodama,³⁹ dok plutajuće objekte definira kao plovila koja su namijenjena za plovību unutarnjim vodama, stalno su privezana ili položena na dio unutarnjih voda (postrojenja i naprave na vodi, obalama i podzemlju unutrašnjih voda, pristani, pontoni, pontonski mostovi, plutajući hangari, plutajuće platforme, plutajuće radionice, plutajuća skladišta, plutajući restorani, stambene lađe, splavovi-kućice za odmor i rekreaciju, riječna i jezerska kupatila, vodenice, ribarske tikvare i slični plutajući objekti, odnosno plutajuća postrojenja).

Prema odredbama ZUPPFBiH plovila, odnosno plovne objekte prikladni za plovību, čine brod, tehnički plovni objekt,⁴⁰ čamac, jahta i skela, dok plovila, odnosno

³⁶Plovni objekti su plovila namijenjena za plovību unutrašnjim vodama kao što su: brodovi, čamci, jahte, skele, splavovi, tehnički plovni objekti unutarnje plovībe, plovni bageri, plovne dizalice, plovne radionice, plovne platforme za istraživanje, eksploataciju, izvođenje radova na unutarnjim vodama i slične ploveće naprave i ploveća postrojenja, kao i hidroavioni u plovībi na unutarnjim vodama (ZUPBDBiH čl. 7. st. 3.).

³⁷Plutajući objekti su plovila koja su namijenjena za plovību unutarnjim vodama, stalno privezana ili položena na dio unutarnjih voda kao što su: postrojenja i naprave na vodi, obalama i podzemlju unutarnjih voda, pristani, pontoni, pontonski mostovi, plutajući hangari, plutajuće platforme, plutajuće radionice, plutajuća skladišta, plutajući restorani, stambene lađe, splavovi, kućice za odmor i rekreaciju, riječna i jezerska kupatila, vodenice, ribarske tikvare i slični plutajući objekti, odnosno plutajuća postrojenja (ZUPBDBiH čl. 7. st. 4.).

³⁸U ZUPPFBiH splav nije definiran kao plovilo, te se pod splavom u smislu ovog zakona, a prema odredbama članka 17. podrazumijeva skupina obrađenog ili neobrađenog drveta, gumoplastike ili drugog sličnog materijala, međusobno povezanih u jednu cjelinu koja se koristi za prijevoz drveta i za turizam ukoliko se plovība splavom obavlja u okviru organizirane turističke djelatnosti. Međutim, preostala dva zakona splav u svojim zakonskim odredbama definiraju kao plovni objekt namijenjen za plovību unutarnjim vodama. ZUPBDBiH, za razliku od ZUPPFBiH i ZUPRS, osim kod nabiranja plovni objekata, više uopće ne spominje splav. - Dragan Bolanča: *Upisnici (registri) plovila u bosanskohercegovačkom plovībenom zakonodavstvu*, Pravna riječ Banja Luka, br. 36, 2013., str. 89.

³⁹ZUPPFBiH ne sadrži ovako jasnu podjelu plovila namijenjenih za plovību. - *Ibid.*

⁴⁰Tehnički plovni objekt je brod namijenjen za obavljanje radova na vodi i moru, s vlastitim pogonskim uređajem ili bez njega (npr. bager, elevator, dizalica, platforma za istraživanje i eksploataciju nafte i sl.) (čl. 2. st. 1. toč. 13. ZUPPFBiH). Za razliku od federalnog zakona, ZUPRS i ZUPBDBiH ne sadrže definiciju tehničkog plovni objekta. - *Ibid.*

plutajuće objekte, čine plovila stalno izvezena, usidrena ili položena na dno i namijenjena za razne potrebe (npr: pristani, stambeni objekti, ugostiteljski objekti, skladišta, radionice, plutajući hangari, tikvare-ribarnice, vodenice, pontonski mostovi, ribogojilišta, platforme za bašotine i sl.).

4.1. Brod

ZUPPFBiH brod definira kao plovilo namijenjeno za plovību na rijekama, jezerima, kanalima i na morima, te brod može biti brod unutarnje plovīdbe,⁴¹ brod pomorske plovīdbe,⁴² putnički brod,⁴³ teretni brod,⁴⁴ tegljač,⁴⁵ tegljenica,⁴⁶ potisnica,⁴⁷ trajekt⁴⁸ i tanker⁴⁹.

U ZUPDBiH definira se samo brod, kao brod unutarnje plovīdbe, te se definira kao plovilo dužine trupe od 15 metara i više, širine trupa do 3 metra i više, ili čija je istisnina 15 tona i više, ili osposobljeno za prijevoz više od 12 putnika kao i tegljač, odnosno potiskivač, bez obzira na njegovu dužinu, širinu ili istisninu. Ovaj zakon poznaje tegljač, odnosno potiskivač,⁵⁰ tegljenicu,⁵¹ potisnica,⁵² teretni brod,⁵³ putnički brod,⁵⁴ tanker,⁵⁵ te domaći brod, strani brod, javni brod i strani javni brod.

Jednaku definiciju broda unutarnje plovīdbe nalazimo i u ZUPRS, s tim što za razliku od federalnog zakona i zakona Brčko distrikta, u odredbama članka 5. st. 9. Zakona Republike Srpske nalazimo definiciju pojma ratni brod, kao plovila pod komandom

⁴¹Brod unutarnje plovīdbe je plovni objekt, osposobljen za plovību, na unutarnjim vodama čija dužina trupa iznosi 15 m ili više, a najveća širina trupa 3 m ili više i čija najveća istisnina iznosi 15 tona ili više, kao tegljač i potiskivač bez obzira na njihovu dužinu, širinu i istisninu (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 9).

⁴²Brod pomorske plovīdbe je osposobljen za plovību morem, čija baždarska dužina iznosi 12 m ili više, a registarski volumen je 15 bruto registar tona (u daljnjem tekstu : BRT) ili više (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 10).

⁴³Putnički brod je plovilo namijenjeno i osposobljeno za prijevoz putnika (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 11).

⁴⁴Teretni brod je brod koji je namijenjen za prijevoz tereta (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 12).

⁴⁵Tegljač, odnosno potiskivač je brod namijenjen za tegljenje, odnosno za potiskivanje drugih brodova (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 15).

⁴⁶Tegljenica je teretni brod bez vlastitog pogona, koji ima kormilarski uređaj (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 16).

⁴⁷Potisnica je teretni brod koji nema vlastiti pogonski uređaj i nema kormilarski uređaj (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 17).

⁴⁸Trajekt je brod za prijevoz putnika i stvari (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 18).

⁴⁹Tanker je brod namijenjen za prijevoz tereta u tekućem stanju (ZUPPFBiH čl. 2. st.1. toč. 19).

⁵⁰Tegljač, odnosno potiskivač je brod unutarnje plovīdbe namijenjen za tegljenje, odnosno potiskivanje drugih plovila (ZUPDBiH čl.2. st.1.toč.d).

⁵¹Tegljenica je brod unutarnje plovīdbe bez vlastitog pogona koji ima kormilarski uređaj (ZUPDBiH čl.2. st.1.toč.e).

⁵²Potisnica je brod unutarnje plovīdbe koji nema vlastiti pogon i kormilarski uređaj (ZUPDBiH čl.2. st.1.toč.f).

⁵³Teretni brod je plovilo namijenjeno za prijevoz stvari (ZUPDBiH čl.2. st.1.toč.g).

⁵⁴Putnički brod je plovilo namijenjeno i osposobljeno za prijevoz putnika (ZUPDBiH čl.2. st.1.toč.h).

⁵⁵Tanker je brod unutarnje plovīdbe namijenjen za prijevoz tereta u tećnom, odnosno plinovitom stanju (ZUPDBiH čl.2. st.1.toč.i).

oružanih snaga, sa vojnom posadom i oznakom raspoznavanja ratnog broda koji pojam u prethodna dva zakona nije definiran.

4.2. Čamac

Čamci su vrsta plovila koja su namijenjena za plovību i koja su u uporabi na području Bosne i Hercegovine.

Do sada je jasno i nesporno da se u Bosni i Hercegovini, u entitetu Republika Srpska i u Brčko distriktu, zakonodavstvo vezano za plovību odnosi samo na unutarnju plovību, dok se u entitetu Federacije Bosne i Hercegovine nalazi i zemljopisni izlaz na more za ovu državu u mjestu Neum, što u federalnom zakonodavstvu ima za posljedicu da se zakonskim odredbama regulira kako unutarnja plovība tako i pomorska plovība. Unatoč navedenom, ZUPFBiH u svojim odredbama definira unutarnje vode Federacije BiH⁵⁶, te unutarnju plovību⁵⁷ i pomorsku plovību⁵⁸, a da pri tome nigdje ne definira pojam pomorskih voda.⁵⁹

Federalno zakonodavstvo za razliku od preostala dva definira već spomenuti brod pomorske plovībe, te se isto odnosi i na definiranje čamaca, gdje ovaj zakon poznaje pored čamca unutarnje plovībe i čamac pomorske plovībe. Čamac unutarnje plovībe je plovilo, osim tegljača i potiskivača, namijenjeno za plovību na rijekama, jezerima i kanalima, dužine do 15 metara i širine do 3 metra ili čija je istisnina manja od 15 tona, dok se čamac pomorske plovībe definira kao plovilo namijenjeno za plovību morem, čija baždarska dužina iznosi manje od 12 metara, a registarski volumen manje od 15 bruto registar tona (BRT).

U odredbama članka 50. predmetnog zakona pored pojma čamca, navodi se i pojam brodice s tim da se taj pojam nigdje u zakonu ne definira, osim što se u članku 2. istog zakona definiraju pojmovi čamca unutarnje i čamca pomorske plovībe. Također se posebno ne definiraju vrste čamaca, nego se u članku 50. zakona utvrđuje da osposobljenosti za plovību ne podliježu: čamci koji pripadaju brodu, športski i veslački čamci te kajak, kanu i drugi objekti, te se navode gliseri i sl. kao čamci specijalne konstrukcije i porivnog uređaja koji im omogućuje klizanje po vodi, ako i rafting čamci

⁵⁶ Unutarnje vode Federacije BiH su: prirodne rijeke, vještačka akumulacijska i prirodna jezera, kanali i obalno Jadransko more (ZUPFBiH čl. 2. st.1. toč. 1.).

⁵⁷ Vidi *supra* bilješke br.10.

⁵⁸ Vidi *supra* bilješke br.11.

⁵⁹ Vidi Dragan Bolanča-Željka Primorac: *Upisnici (registri) plovila u Zakonu o unutarnjoj i pomorskoj plovībi Federacije BiH iz 2005. godine*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 6, Mostar, 2008., str.35-40.

koji mogu ploviti po divljim vodama ako su dobili propisanu licencu od nadležne kapetanije i ako posjeduju registraciju korisnika, odnosno vlasnika rafting čamca.

Čamac unutarnje plovidbe u Brčko distriktu je plovni objekt, osim tegljača i potiskivača bez obzira na njihovu dužinu, širinu i istisninu, registriran za plovību u unutrašnjim vodama ako mu je dužina trupa manja od 15 metara, širina trupa manja od 3 metra ili najveća istisnina manja od 15 tona. Čamci unutarnje plovidbe mogu biti:

- a) za privredne svrhe, ako npr. : za prijevoz putnika i stvari, za ribolov, za vađenje pijeska, šljunka i kamena, za potrebe zemljoradnika i sl.,
- b) za neprivredne svrhe, kao npr. : za razonodu, šport, rekreaciju i sl.,
- c) za javne potrebe (čamci inspekcije, čamci policije, organizacije za održavanje i obilježavanje objekata sigurnosne plovidbe, vatrogasni čamci, čamci za carinski i drugi nadzor).⁶⁰

U zakonodavstvu Republike Srpske ne definira se čamac kao pojedini izraz koji se upotrebljava u ZUPRS nego se čamac u članku 4. stav 3. definira samo kao plovni objekt koji je namijenjen za plovību u unutrašnjim vodama, dok sukladno članku 57. zakona, isto kao i u ZUPBDBiH, čamci unutarnje plovidbe mogu biti: za privredne svrhe, za neprivredne svrhe i za javne potrebe.

5. VRSTE UPISNIKA (REGISTARA)

5.1. Značaj upisa plovila u upisnike (registre)

Sva moderna zakonodavstva podvrgla su brodove i druga plovila posebnome stvarnopravnom uređenju. Razlozi za to su gospodarski i pravno-politički. Gospodarski razlozi očituju se u značajnoj imovinskoj vrijednosti plovila i mogućnosti da se ona koriste za obavljanje trgovačke djelatnosti. Takve stvari zahtijevaju povišeni stupanje pravne sigurnosti u pogledu njihova stvarnopravnog uređenja. S druge strane, pravno-politički razlozi ogledaju se u činjenici da su stvarna prava na plovilima tijesno povezana sa njihovom državnom pripadnošću. Plovilo ima državnu pripadnost one države u čiji upisnik je upisano. Država upisa plovila može i mora obavljati tehničko-sigurnosni i upravni nadzor nad tim plovilom.

Općeprihvaćeno je rješenje da se prema pravu države u čiji je upisnik plovilo upisano ocjenjuju i sva pitanja vezana uz stvarna prava na tome plovilu.⁶¹

⁶⁰ ZUPBDBiH, članak 54.

⁶¹ Vidi *Jasenکو Marin: Stvarnopravno uređenje za plovila unutarnje plovidbe*, Poredbeno pomorsko pravo Zagreb, god.48 (2009), 163, str.29.

Sukladno odredbi članka 111. ZUPPFBiH u upisnik brodova mora se upisati brod koji je u cjelini u vlasništvu fizičkih osoba koje su državljani Bosne i Hercegovine, odnosno pravnih osoba sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Odredba članka 89. ZUPBDBiH također navodi kao obvezno upisivanje brodova u upisnike ako je isti u cjelini u vlasništvu fizičke osobe koja je državljanin Bosne i Hercegovine odnosno pravna osoba sa sjedištem u Bosni i Hercegovini, dok o obveznom upisu broda u upisnik ZUPRS u članku 93. navodi da isti mora biti u cjelini u vlasništvu fizičke osobe koja je državljanin Republike Srpske odnosno pravne osobe sa sjedištem u Republici Srpskoj.

Sva tri zakona govore i o fakultativnom upisivanju brodova, i to u Federaciji Bosne i Hercegovine sukladno odredbi članka 112. u upisnik brodova upisuje se brod koji ispunjava sljedeće uvjete:

1. brod koji je u cjelini ili dijelom u vlasništvu strane fizičke osobe, odnosno državljanina Bosne i Hercegovine s prebivalištem u inozemstvu,
2. brod koji je u cjelini ili djelom u vlasništvu strane osobe, ili državljanina Bosne i Hercegovine s prebivalištem u inozemstvu, a brodar tog broda je pravna osoba sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine ili državljanin Bosne i Hercegovine s prebivalištem u Federaciji Bosne i Hercegovine, pod uvjetom da se sa zahtjevom brodarka Federacije Bosne i Hercegovine za upis tog broda u upisnik brodova suglasi njegov vlasnik,
3. brod koji je u cjelini ili djelom u vlasništvu stranih osoba pod uvjetom da Federacija Bosne i Hercegovine obavlja kontrolu u upravnim, ekonomskim i tehničkim pitanjima nad brodom i ako taj upis odobri federalno ministarstvo,
4. jahta (u statusu broda), koja je u cjelini ili djelom u vlasništvu strane fizičke ili pravne osobe ili osobe bez državljanstva, ili državljanina Bosne i Hercegovine koji nema prebivalište u Federaciji Bosne i Hercegovine, ako jahta pretežno boravi u unutarnjim i pomorskim vodama Federacije Bosne i Hercegovine.

O fakultativnom upisivanju brodova u upisnike u odredbi članka 89.st.2. ZUPBDBiH navodi se da u isti može biti upisan:

1. brod koji je u cjelini ili djelom u vlasništvu strane osobe ili državljanina Bosne i Hercegovine sa prebivalištem u inozemstvu,

2. brod koji je u cjelini ili djelom u vlasništvu strane osobe ili državljanina Bosne i Hercegovine sa prebivalištem u inozemstvu, a brodar tog broda je pravno lice sa sjedištem u Bosni i Hercegovini ili državljanin Bosne i Hercegovine sa prebivalištem u Bosni i Hercegovini pod uvjetom da se sa zahtjevom brodarka Bosne i Hercegovine za upis tog broda u upisnik brodova suglasi njegov vlasnik,
3. jahta koja je u cjelini ili djelom u vlasništvu strane fizičke ili pravne osobe ili osobe bez državljanstva ili državljanina Bosne i Hercegovine koji nema prebivalište u Bosni i Hercegovini ako jahta pretežno boravi u unutrašnjim vodama Bosne i Hercegovine.

I u konačnici odredbe članka 93. st.2. ZUPRS propisuje fakultativni upis brodova u upisnike na isti način kao i ZUPPFBiH, s tim što se u zakonu navodi državljanstvo Republike Srpske kao i prebivalište u Republici Srpskoj.

Sva tri zakona također propisuju i odredbu kojom je u cijelosti prihvaćeno opće načelo javnosti upisnika brodova, što znači da su upisnici brodova javne knjige i da svatko ima pravo pregledati i prepisati podatke iz upisnika brodova.⁶²

Zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, kroz već navedene zakone dva entiteta i jednog distrikta, poznaje nekoliko vrsta upisnika (registara) koji se odnose na upis brodova unutarnje i pomorske plovidbe, upis čamaca, skela i plutajućih objekata.

5.2. Upisnici brodova

ZUPPFBiH poznaje pet vrsta upisnika brodova i to:

1. upisnik brodova unutarnje plovidbe,
2. upisnik brodova pomorske plovidbe,
3. upisnik javnih brodova unutarnje plovidbe,
4. upisnik javnih brodova pomorske plovidbe,
5. upisnik brodova u gradnji.

⁶² Bosna i Hercegovina nije međunarodno obvezana Konvencijom o upisu brodova unutarnje plovidbe (Convention on the Registration of Inland Navigation Vessels) sastavljenoj u Ženevi 1965. godine, a koja je stupila na snagu 24.06.1982. godine. Pored navedene Konvencije, postoje još i dva protokola i to, Protokol broj 1 o stvarnim pravima na plovilima unutarnje plovidbe i Protokol broj 2 o privremenom zaustavljanju i prinudnoj prodaji plovila unutarnje plovidbe. Konvencija obvezuje Austriju, Bjelorusiju, Francusku, Luxemburg, Crnu Goru, Nizozemsku, Srbiju, Švicarsku i Hrvatsku kojoj je vođenje upisnika plovila međunarodna obveza i gdje je Konvencija zajedno sa Protokolima iznad Zakona o plovidbi i lukama unutarnje plovidbe Republike Hrvatske. -Vidi detaljnije **Jasenکو Marin: Stvanopravno uređenje za plovila unutarnje plovidbe**, Poredbeno pomorsko pravo Zagreb, god.48 (2009), 163, str. 29-55.

Glava II ZUPBDBiH regulira materiju upisa i brisanja brodova. Ovaj zakon poznaje tri vrste upisnika brodova te ih nabraja u članku 93. u kojem je definirano da za upis brodova postoje:

1. upisnik brodova unutarnje plovidbe,
2. upisnik javnih brodova unutarnje plovidbe,
3. upisnik brodova u gradnji.

Pripadnost Republici Srpskoj brod stječe upisom u odgovarajući upisnik brodova, odnosno izdavanjem brodske svjedodžbe.⁶³

Kao i u već navedena dva zakona koja su na snazi u Bosni i Hercegovini i koja poznaju više vrsta upisnika brodova, tako i zakon koji je na snazi u entitetu Republike Srpske propisuje i prepoznaje nekoliko vrsta upisnika brodova.

Sukladno odredbama članka 97. predmetnog zakona, za upis brodova postoje:

1. upisnici brodova unutrašnje plovidbe,
2. upisnici javnih brodova unutrašnje plovidbe,
3. upisnici brodova u gradnji.

Upisnici u sva tri zakona u Bosni i Hercegovini sastoje se od glavne knjige i zbirke isprava.

Glavna knjiga sastoji se od uložaka, uložak ima list A.,⁶⁴ list B.⁶⁵ i list C.,⁶⁶ s tim da uložak glavne knjige upisnika javnih brodova ima samo list A. i list B., te je zajednička odredba i to da se svaki brod upisuje u zaseban uložak.

⁶³ ZUPRS, članak 91.

⁶⁴ U list A. glavne knjige uložka upisnika brodova i upisnika brodova u gradnji upisuju se podaci o identitetu broda, odnosno broda u gradnji, i njihove osnovne tehničke karakteristike (ZUPPFBiH čl. 117.).

⁶⁵ U list B. uložka glavne knjige upisnika brodova i upisnika brodova u gradnji, za brod u vlasništvu gospodarskih društava ili druge pravne osobe, upisuje se: tvrtka, naziv i sjedište vlasnika broda ili broda u gradnji, ime i prebivalište fizičke osobe, tvrtka, odnosno naziv i sjedište pravne osobe koja je vlasnik broda i ograničenje vlasnika u pogledu raspolaganja brodom ili brodom u gradnji.

U list B. iz st.1. ovog članka upisuje se: tvrtka, naziv i sjedište, odnosno ime i prebivalište brodar, ako je brod u cjelini ili djelomice u vlasništvu stranca, a upis je izvršen temeljem čl. 93. ovog Zakona. U ostalim slučajevima, ti podaci o brodaru mogu se pisati radi evidentiranja postojanja brodar koji nije vlasnik broda.

U list B. upisnika brodova u gradnji mogu se, radi evidentiranja, upisati i tvrtka, naziv i sjedište, odnosno osobno ime i prebivalište brodar i naručitelja (ZUPPFBiH čl. 118.).

⁶⁶ U list C. uložka glavne knjige upisnika brodova za brod u vlasništvu gospodarskog društva ili druge pravne osobe upisuje se ugovorno založno pravo, zakup broda i brodarski ugovor na vrijeme za cijeli brod.

U list C. uložka glavne knjige upisnika brodova za brod koji je u vlasništvu fizičke ili pravne osobe upisuje se: stvarna prava kojima je brod ili dio broda opterećen, kao i prava stečena na tim pravima, zakup broda, brodarski ugovor na vrijeme za cijeli brod, pravo preče kupnje, kao i druga ograničenja raspolaganja brodom kojima je podvrgnut vlasnik

Odredbama članka 119. st.3. ZUPPFBiH propisano je donošenje posebnog pravilnika o upisu brodova u određene upisnike, o podacima koji se unose u list A. glavne knjige upisnika brodova, o zbirkama isprava, o pomoćnim knjigama koje se vode uz upisnik brodova, o formularima tih isprava i knjiga, a navedeno donosi federalni ministar, odnosno Federalno ministarstvo prometa i komunikacija.

Pravilnik o upisu brodova u određene upisnike, podacima koji se unose u list A glavne knjige upisnika brodova, zbirkama isprava, pomoćnim knjigama koje se vode uz upisnike brodova, obrascima tih isprava i knjiga objavljen je u Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine dana 26.02.2007. godine, stupio je na snagu narednog dana od dana objavljivanja u Službenim novinama, te je danom stupanja na snagu predmetnog Pravilnika prestala primjena odredbi Prvailnika o upisu brodova u određene upisnike, podacima koji se unose u list A glavne knjige upisnika brodova, zbirkama isprava, pomoćnim knjigama koje se vode uz upisnike brodova, obrascima tih isprava i knjiga Službeni list SFRJ br.68/78.

U početnim zakonskim odredbama navedenog Pravilnika samo su detaljnije opisani podaci koji se unose u list A glavne knjige upisnika za brodove pomorske plovidbe, upisnike brodova unutarnje plovidbe te brodova u gradnji, dok se na podatke koji se upisuju u list B i list C Pravilnik u članku 5. poziva na navode članaka 118. i 119. ZUPPFBiH.

Glavna knjiga Upisnika brodova odnosno Glavna knjiga upisnika brodova u gradnji sastoji se od jedne ili više knjiga koje se označavaju rimskim brojevima, a svaka knjiga sadrži određeni broj uložka. Broj uložaka i stranica određuje organa koji vodi Upisnik brodova odnosno brodova u gradnji.

U svakoj knjizi Glavne knjige ulošci i stranice moraju biti označene rednim brojevima.

Svaka knjiga mora biti čvrsto vezana i prošivena i mora sadržavati potvrdu organa koji vodi Upisnik brodova odnosno brodova u gradnji, s naznakom naziva Glavne knjige, broja knjige te broja uložka i stranice.

Člankom 7. predmetnog Pravilnika propisano je da se zbirka isprava vodi posebno za svaki uložak glavne knjige upisnika brodova i upisnika brodova u gradnji.

Zbirka isprava sadrži isprave na osnovu kojih je izvršen upis brodova u upisnik brodova ili u upisnik brodova u gradnji-u ovjerenom prijepisu, podneske stranaka,

opterećenog broda, zabrane opterećivanja i otuđivanja, kao i sve zabilješke za koje nije izričito određeno da se upisuju u drugi list uložka.

U list C. uložka knjige upisnika brodova u gradnji upisuju se za brod u gradnji svi gore navedeni podaci. (ZUPPFBiH čl. 119.).

rješenja nadležnog organa koja se odnose na upis, dostavnice i sve druge isprave koje se odnose na upis broda, kao i sve isprave koje se odnose na list A, list B i list C.

Uz upisnik brodova i upisnik brodova u gradnji vode se i pomoćne knjige i to:

1. dnevnik upisnika brodova u koji se upisuju podaci o prijavama, molbama, prijedlozima, rješenjima, žalbama i spisima, koji se odnose na upis broda i prava na brodu,
2. imenik brodova, koji sadrži popis brodova abecednim redom, uz naznaku upisnika i broja uloška glavne knjige,
3. imenik vlasnika brodova i drugih osoba za koje je u glavnoj knjizi upisano neko pravo ili evidentirana neka činjenica, sa naznakom upisnika i broja uloška u kojem su prava upisana ili činjenice evidentirane.

5.3. Upisnici (registri) čamaca

U odredbama članka 50. do članka 58. ZUPPFBiH razrađuje se materija vezana za čamce.

Članak 55. stav 2. predmetnog zakona propisuje da se prigodom upisa u registar, čamcu određuje registarska oznaka, koja treba biti ispisana suglasno pravilniku kojim se bliže određuje postupak upisa u registar, izdavanje i produženje plovidbene dozvole, obrazac registra i plovidbene dozvole, kao i visina naknade za izdavanje plovidbene dozvole, registarske oznake i druga pitanja kojima se uređuju ovlasti nadležne kapetanije. Stavkom 3. predmetne zakonske odredbe propisano je da navedeni pravilnik donosi federalni ministar.⁶⁷

Sukladno zakonskim odredbama, dana 26.02.2007. godine, objavljen je u Službenim novinama Federacije BiH broj 13/2007, Pravilnik o upisu čamaca i drugih plovila unutarnje i pomorske plovidbe u registre.⁶⁸

Tako u odredbama članka 4., ovaj pravilnik propisuje slijedeće registre upisa čamaca:

1. registar upisa čamaca za osobne potrebe,

⁶⁷ Federalni ministar prometa i komunikacija - Federalno ministarstvo prometa i komunikacija vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti Federacije u oblasti prometa i komunikacija, i to: cestovni promet i javne ceste, željeznički, zračni, pomorski, riječni i jezerski promet; cjevovodni promet; sigurnost cestovnog, željezničkog, zračnog, pomorskog, riječnog i jezerskog prometa; kontrolu letenja; telekomunikacije i poštu osim uspostavljanja i funkcionisanja zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih uređaja i vrši druge poslove utvrđene zakonom (<http://www.fmpik.gov.ba/> - stranica posjećena dana 19.11.2013.).

⁶⁸ Ovim pravilnikom propisuje se način i postupak upisa čamaca i drugih plovila u registar, izdavanje i produžavanje plovidbenih dozvola, obrasci registra i plovidbene dozvole i označavanje registarskim oznakama čamaca unutarnje i pomorske plovidbe (Pravilnik o upisu čamaca i drugih plovila unutarnje i pomorske plovidbe u registre čl.1).

2. registar upisa čamaca za privrednu namjenu,
3. registar upisa čamaca za organe uprave (javni čamci).

Utvrđivanje sposobnosti čamca za plovību obavlja nadležna kapetanija, a što se utvrđuje posebnim pravilnikom o načinu obavljanja pregleda, obrascu i načinu vođenja zapisnika o pregledu, obrascu i načinu izdavanja uvjerenja o sposobnosti čamca za plovību i rok važenja uvjerenja, kojeg donosi federalni ministar.⁶⁹

Čamac za koji je izdano uvjerenje o sposobnosti za plovību⁷⁰ i svjedodžba o baždarenju⁷¹ upisuju se u registar. Korisniku, odnosno vlasniku čamca upisanom u registar, izdaje se plovībena dozvola. Plovībena dozvola izdaje se s važnošću od godinu dana i produžava se u roku važenja uvjerenja o sposobnosti za plovību.

Prema odredbama članka 58. ZUPBDBiH čamac se upisuje u upisnik čamaca koji vodi Kapetanija distrikta na čijem je području prebivalište vlasnika čamca. U upisnik čamaca ne može se upisati čamac, koji je upisan, odnosno evidentiran u strani upisnik čamaca. Čamac upisan u upisnik obvezatno ima oznaku, a može imati i ime. Poslije upisa čamca vlasniku se izdaje plovībena dozvola za period od godinu dana, a po isteku tog roka može se produžiti do isteka važnosti isprave o sposobnosti za plovību. Poslije upisa čamca, vlasniku se izdaje plovībena dozvola sa registarskim brojem za identifikaciju.

U Republici Srpskoj, čamac se upisuje u upisnik koji vodi kapetanija, odnosno njena ispostava na čijem je području prebivalište, odnosno sjedište fizičke ili pravne osobe vlasnika čamca. Za čamce se vodi upisnik čamaca, te se u upisnik upisuje čamac koji je u cjelini u vlasništvu fizičke ili pravne osobe sa prebivalištem, odnosno boravištem u Republici Srpskoj. Čamac koji je upisan u odgovarajući upisnik mora imati oznaku, a može da ima i ime. Dva čamca ne mogu da imaju istu oznaku, odnosno ime, te ako se promijeni vlasnik čamca vrši se ponovni upis čamca. Vlasnik čamca dužan je da prijavi

⁶⁹Pravilnik o utvrđivanju osposobljenosti čamca za plovību (Službene novine Federacije BiH br. 13/2007) objavljen je u Službenim novinama dana 26.02.2007. godine, te njegovim stupanjem na snagu prestaje primjena Pravilnika o načinu utvrđivanja sposobnosti čamca za unutarnju i pomorsku plovību (Službene novine Federacije BiH br. 14/00).

⁷⁰Uvjerenje o sposobnosti čamca za unutarnju i pomorsku plovību izdaje se vlasniku, odnosno nositelju prava raspolaganja nakon obavljenog osnovnog, redovitog ili izvanrednog pregleda kojim je utvrđeno da je čamac sposoban za sigurnu plovību (Pravilnik o utvrđivanju sposobnosti čamca za plovību članak 36.)

⁷¹Pravilnik o načinu obavljanja baždarenja čamaca, visini naknade za baždarenje i obrascima kapetanije (Službene novine Federacije BiH br. 13/2007) propisuje da se baždarenje čamaca unutarnje i pomorske plovībne obavlja po tehničkim pravilima ovlaštenog Registra brodova o načinu mjerenja i izračunavanja registarke tonaže, odnosno istisnine. Baždarenje čamaca obavlja kapetanija unutarnje i pomorske plovībne Federalnog ministarstva prometa i komunikacije. Baždarenje čamaca unutarnje i pomorske plovībne obavlja se na zahtjev vlasnika, odnosno nositelja prava korištenja čamaca, koji se dostavlja nadležnoj kapetaniji. O obavljenom baždarenju čamca izdaje se svjedodžba o baždarenju.

svaku promjenu podatka koji se unosi u upisnik u roku od 30 dana od dana nastanka promjene.

Odredbe koje se odnose na upis čamaca odnose se, sukladno zakonskim odredbama na:

1. čamce koji su pripadak broda ili drugog plovnog objekta,
2. sportske čamce bez vlastitog pogona (veslačke čamce, kajake, kanue, jedrilice i slične plovne objekte),
3. čamce kraće od tri metra, pod uvjetom da ne plove na vodama u graničnom pojasu Republike Srpske,
4. čamce i plutajuće objekte koji se upisuju i brišu po posebnim propisima Republike Srpske.

Također se odredbe o upisu čamaca odnose na čamce posebne konstrukcije i pogonskog uređaja, koji omogućuje da klize po vodi (gliser i slični plovni objekti).

Zakonodavstvo u Federaciji BiH poznaje također i registar skela. Skela je plovilo posebne konstrukcije namijenjeno za prijevoz osoba i stvari s jedne obale na drugu, odnosno, s jednog objekta na drugi.⁷² Zakon u članku 56. propisuje da se odredbe čl. 50. do 55. predmetnog zakona, a koje se odnose na čamce, u pogledu utvrđivanja sposobnosti za plovību i upisa u registar primjenjuju i na skele.

Jahta je još jedno plovilo koje definira ZUPPFBiH u članku 2. stav 1. točka 22. u kojem je navedeno da je jahta brod ili čamac koji služi za šport, rekreaciju ili razonodu i na kojoj je moguć duži boravak neovisno o kopnu. Međutim, kroz zakonodavstvo nigdje nije detaljnije utvrđeno na koji način se vrši upis ove vrste plovila i u koju vrstu upisnika odnosno registara.

U Brčko distriktu, ZUPBDBiH u šestom dijelu-jahta i skele, članak 61. donosi detaljnije odredbe vezane za jahtu, te propisuje u stavku 1. da je jahta brod koji služi u neprivredne svrhe ako je dužina trupa do 15 m i više, širina trupa od 3 m i više ili čija je najveća istisnina do 15 t i više, dok u stavku 2. jahtu definira kao čamac koji služi u neprivredne svrhe ako ne ispunjava uvjete o dužini, širini i istisnini za brod. Jahta je sposobna za plovību i određenu namjenu ako je utvrđena njena sposobnost za plovību u pogledu njene konstrukcije, plovinih svojstava, pogonskih i drugih uređaja i opreme, ako je upisana u odgovarajući upisnik, odnosno evidenciju.

Glava 3. –Jahte i Glava 4. –Skele, splavovi, zrakoplovstvo ZUPRS definira jahtu slično kao i prethodna dva zakona, te je jahta sposobna za plovību i određenu namjeru ako je utvrđena njena sposobnost za plovību u pogledu njene konstrukcije,

⁷² ZUPPFBiH, članak 2. stav 1. točka 25.

plovnih svojstava, pogonskih i drugih uređaja i opreme, ako je upisana u odgovarajući upisnik, odnosno evidenciju i ako jahtom upravlja osoba koja je stručno osposobljena za upravljanje jahtom.

Članak 64. stav 7. propisuje da se skele, kao plovní objekti namijenjeni za prijevoz osoba i stvari sa jedne na drugu obalu unutarnjih voda, upisuju u upisnik skela, odnosno u evidenciju skela u kapetaniji na čijem se području nalazi.

5.4. *Upisnici (registri) plutajućih objekata*

Pored plovnih objekata namijenjenih za plovidbu koji se upisuju u upisnike i registre, plovní objekti namijenjeni za plutanje također se, sukladno odredbama članka 59. stav 4. ZUPPFBiH, upisuju u registre. Naime, plutajući objekti mogu se postavljati na unutarnjim i pomorskim vodama i plovnim putovima (hoteli, restorani, hangari, pristani, radionice skladišta, spremišta, vodenice, kupališta, stambene lađe, pontoni, ribogojilišta, platforme i dr.).

Kako bi se plutajući objekti mogli postaviti na unutarnjim i pomorskim vodama, mora se utvrditi njihova sposobnost za plutanje i moraju se registrirati u nadležnom općinskom organu uprave.

Osposobljenost za plutanje – plovidbu i potreban broj stručno osposobljenih osoba, upis u upisnik plutajućih objekata, te određivanje mjesta priveza uz obalu i mjesta sidrenja utvrđuje nadležna kapetanija.

O utvrđivanju osposobljenosti sačinjava se propisani zapisnik i izdaje list očevidnosti za plutajući objekt, na osnovu kojeg se plutajući objekt upisuje u registar. Zakon propisuje da federalno ministarstvo donosi pravilnik koji će propisati način utvrđivanja sposobnosti za plutanje plutajućih objekata i izdavanje lista očevidnosti za plutajuće objekte na unutarnjem i pomorskom plovnom putu.

Sukladno zakonskim odredbama, dana 26.02.2007. godine u Službenim novinama Federacije BiH br. 13/2007 objavljen je Pravilnik o načinu utvrđivanja sposobnosti za plutanje plutajućeg objekta na unutarnjem i pomorskom plovnom putu.⁷³

Za plutajući objekt kome je utvrđena sposobnost za plutanje⁷⁴ i koji je upisan u evidenciju, izdaje se list očevidnosti.⁷⁵

⁷³ U ZUPPFBiH kao i u odredbama predmetnog Pravilnika navedene su samo okolnosti za utvrđivanje sposobnosti za plutanje i izdavanje lista očevidnosti za plutajući objekt koji daju osnovu za upis plutajućeg objekta u registar. Međutim, u navedenim zakonskim odredbama nije naveden opis registra, te Pravilnik o načinu utvrđivanja sposobnosti za plutanje plutajućeg objekta na unutarnjim i pomorskim plovnim putovima (Službene novine Federacije BiH br. 14/00) koji je stavljen van snage donošenjem novog Pravilnika iz 2007. godine ima jednake odredbe kao i novi Pravilnik, te niti jedan niti drugi ne definiraju preciznije sam registar plutajućih objekata.

Plutajući objekt se upisuju u upisnik plutajućih objekata sukladno članku 64. stav 5. ZUPBDBiH. Upisnik plutajućih objekata vodi Kapetanija Distrikta, te se zahtjev za upis plutajućeg objekta podnosi u roku od 15 dana od dana izvršenog osnovnog pregleda, odnosno izdavanja isprave o sposobnosti plutajućeg objekta da pluta.⁷⁶ Prema odredbama članka 63. stav 2. na utvrđivanje sposobnosti za plutanje, odnosno uporabu na određenom dijelu unutarnjih voda, obalama i dnu tih voda i za određenu namjenu, baždarenje, tehnički nadzor i pregled plutajućeg objekta, na odgovarajući način se primjenjuju odredbe predmetnog zakona koje se odnose na brod.

Zakonske odredbe koje su propisane u ZUPRS od članka 102. do članka 105. odnose se kako na upis čamaca tako i na upis plutajućih objekata. Plutajući objekti se upisuju u upisnike koje vodi kapetanija, odnosno njena ispostava na čijem je području prebivalište, odnosno sjedište fizičke ili pravne osobe vlasnika plutajućeg objekta. Sve što je već rečeno o upisu čamaca u cijelosti se odnosi i na upis plutajućih objekata, pa tako plutajući objekti koji su upisani u odgovarajući upisnik moraju da imaju oznaku, a mogu da imaju i ime.

⁷⁴ Plutajući objekt je sposoban za plutanje ukoliko ispunjava slijedeće uvjete: 1. konstrukcija, plutajuća svojstva, postrojenja (motori), uređaji, sredstva i oprema, po svojim tehničkim svojstvima, količini i vrsti odgovaraju tehničkim pravilima ovlaštenog Registra brodova, 2. raspolaže potrebnim brojem stručno osposobljenih osoba za rad na plutajućem objektu (čl. 2. Pravilnika o načinu utvrđivanja sposobnosti za plutanje plutajućeg objekta na unutarnjem i pomorskom plovnom putu).

⁷⁵ List očevidnosti se izdaje na propisanom obrascu, korice su tvrde plastificirane, svijetloplave boje, dimenzija 12x10 cm (čl.9. st.5. Pravilnika o načinu utvrđivanja sposobnosti za plutanje plutajućeg objekta na unutarnjem i pomorskom plovnom putu).

⁷⁶ Plutajući objekt je sposoban za plutanje, odnosno upotrebu na određenim dijelovima unutarnjih voda i za određenu namjeru: a) ako ispunjava uvjete propisane tehničkim pravilima Registra, odnosno namjenu u pogledu smještaja lica na plutajućem objektu i zaštite ljudskih života na unutarnjim vodama, zaštite na radu stručnih lica i drugih lica, koja rade ili borave na plutajućem objektu, zaštite plutajućeg objekta, zaštite tereta-stvari na plutajućem objektu, zaštite okoline b) ako ima propisani broj stručno osposobljenih lica c) ako su smještaj i broj stručnih lica i drugih lica, koja rade ili borave na plutajućem objektu u skladu sa propisima o sigurnosti plovidbe, koji su navedeni u ispravama ili knjigama plutajućeg objekta, odobreno tehnčkoj dokumentaciji plutajućeg objekta i drugim propisima kojima se uređuju uvjeti boravka lica na plutajućem objektu d) ako je teret, odnosno ako su stvari na plutajućem objektu ukrance, složene i osigurane u skladu sa propisima o sigurnosti plovidbe koji su navedeni u ispravama i knjigama plutajućeg objekta i drugim propisima kojima se uređuju uvjeti smještaja ukrasnog, složenog i osiguranog tereta, odnosno stvari e) ako je plutajući objekt na odgovarajućem mjestu sigurno privezan, usidren ili položen na dno unutrašnjih voda (čl. 63. st.1 ZUPBDBiH).

6. UPIS PLOVILA U UPISNIKE (REGISTRE)

ZUPPFBiH odredbama članka 111. st.2. i st.3. propisuju da upis brodova obavlja nadležna kapetanija,⁷⁷ koja donosi rješenje o upisu i izdaje brodsku svjedodžbu.⁷⁸ Upis brodova u upisnik obavlja se temeljem zahtjeva vlasnika broda, odnosno brodarka ako ga za to ovlasti vlasnik broda.

Nadležna kapetanija koja vodi upisnik brodova dužna je, uz naplatu određene naknade, osobi koja to zahtijeva, izdati uvjerenje o stanju upisa u upisnik brodova ili upisnik brodova u gradnji, kao prijepis isprave koje se čuvaju u zbirci isprava, ako upisi u upisniku upućuju na te isprave. Pri tome, navedena uvjerenja i prijepisi jesu javne isprave. Tko se u pravnom prometu postupajući savjesno pouzda u podatke upisane u upisnik brodova ne snosi pravne posljedice koje iz toga nastanu, ako se kasnije dokaže da su podatci netočni.

Zakonske odredbe u članku 120. predmetnog zakona propisuju da u slučaju da predmetnim zakonom nije drugačije određeno, na postupak za upis i brisanje⁷⁹ brodova na odgovarajući način će se primjenjivati odredbe zakona Bosne i Hercegovine i međunarodnih konvencija.

Kapetanija u Federaciji Bosne i Hercegovine obavlja administrativno-upravne, stručne, tehničke i druge poslove na plovnim putovima koji se odnose na:

- *upis i brisanje brodova i druge upravne poslove,*
- *poslove kontrole plovidbe,*
- *traganje i spašavanje ljudskih života i imovine na plovnim putovima,*
- *utvrđivanje sposobnosti čamaca, plutajućih objekata i skela za plovidbu,*
- *vođenje registara čamaca, plutajućih objekata i skela,*

⁷⁷ Kapetanije suorganizacijske jedinice u sastavu federalnog ministarstva. Kapetanije se organiziraju kao kapetanije unutarnje plovidbe-prometa i kapetanije pomorske plovidbe-prometa. Radom kapetanije rukovodi kapetan kapetanije. (čl. 121 i čl. 123. ZUPPFBiH).

⁷⁸ Brod unutarnje plovidbe mora imati brodsku svjedodžbu koja sadrži sve podatke iz knjige upisnika brodova u koji je upisan. Brodskom svjedodžbom dokazuje se: pripadnost broda unutarnje plovidbe, vrsta i namjena broda, njegova osposobljenost za plovidbu, plovna mreža na kojoj je ovlašten ploviti, broj putnika i masa (težina) tereta koju brod smije prevoziti. Brodsku svjedodžbu izdaje nadležna kapetanija, a izdaje se temeljem uvjerenja o osposobljenosti broda za plovidbu, koje izdaje Registar brodova. U Bosni i Hercegovini nije formiran Registar brodova.

⁷⁹ Brod se briše iz upisnika: 1. ako je propao ili se pretpostavlja da je propao, 2. ako više ne ispunjava uvjete iz članka 112 ovog zakona, 3. da se trajno povuče iz plovidbe, 4. ako se upiše u drugi upisnik brodova koji se vodi u Federaciji Bosne i Hercegovine. Pretpostavlja se da je brod propao ako se od prijama posljednje vijesti o brodu protekla tri mjeseca. U tom slučaju se pretpostavlja da je brod propao onog dana kada su primljene posljednje vijesti o njemu. (čl. 114. st.1. i st.2. ZUPPFBiH).

- poslovi utvrđivanja stručne osposobljenosti za stjecanje brodarskih znanja za upravljanje čamcem,
- izdavanje pomorskih i brodskih knjižica,
- upravne, tehničke i druge stručne poslove službe sigurnosti plovidbe-prometa koji su im navedenim zakonom ili drugim propisima stavljeni u nadležnost.

Na rješenja nadležne kapetanije donesena u prvostupanjskom postupku sukladno se primjenjuju odredbe Zakona o upravnom postupku,⁸⁰ a protiv njih se može izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana prijama rješenja federalnog ministarstva.

Iz navedenih odredbi može se zaključiti da sam ZUPPFBiH ne razrađuje detaljnije sam postupak upisa plovila u upisnike, nego daje osnovne odredbe vezane za navedenu materiju, te za njenu provedbu ukazuje na zakone u Bosni i Hercegovini i primjenu Zakona o upravnom postupku.

Međutim, na temelju članka 55. ZUPPFBiH donijet je i objavljen dana 26.02.2007. godine u Službenim novinama Federacije BiH br. 13/07 Pravilnik o upisu čamaca i drugih plovila unutarnje i pomorske plovidbe u registar koji između ostalog propisuje način i postupak upisa čamaca i drugih plovila u registar.

Upis čamca u registar obavlja se na zahtjev vlasnika, odnosno nositelja prava korištenja čamca, koji se podnosi nadležnoj kapetaniji.

Uz zahtjev za upis u registar podnose se dokazi o ispunjavanju uvjeta i to:

- dokaz o vlasništvu čamca, odnosno nositelju prava korištenja čamca i pogonskog postrojenja-motora (kupoprodajni ugovor, ugovor o darovanju, rješenje o nasljeđivanju, račun, svjedodžba o gradnji, punomoć o pravu korištenja ovjeren od nadležnog organa državne uprave i sl.),
- uvjerenje o sposobnosti čamca za plovidbu,⁸¹
- svjedodžba o baždarenju čamca,⁸² odnosno certifikat –atest ovlaštenog Registra brodova,

⁸⁰ U Federaciji Bosne i Hercegovine na snazi je Zakon o upravnom postupku (Službenim novinama Federacije BiH br. 2/98, 48/99).

⁸¹ Uvjerenje o osposobljenosti čamca za unutarnju ili pomorsku plovidbu izdaje je vlasniku, odnosno nositelju prava raspolaganja nakon obavljenog osnovnog, redovnog ili izvanrednog pregleda kojim je utvrđeno da je čamac sposoban za sigurnu plovidbu. (čl. 35. Pravilnika o utvrđivanju osposobljenosti čamca za plovidbu Službene novine F BiH br. 13/07).

⁸² ZUPPFBiH u odredbama čl. 53. navodi da čamci moraju biti baždareni, te da baždarenje čamca za plovidbu obavlja kapetanija Federalnog ministarstva prometa i komunikacije, na osnovu Tehničkih pravila Registra brodova o načinu mjerenja i izračunavanja registarske tonaže, odnosno istisnine kod baždarenja brodova i čamaca. Također je propisano da se za baždarenje plaća. Pozivajući se na odredbe čl. 53. st.3. Zakona, donesen je Pravilnik o načinu obavljanja baždarenja čamaca, visini naknade za baždarenje i obrascima kapetanije objavljen u Službenim novinama F BiH br. 13/07 koji detaljnije razrađuje predmetnu materiju te u članku 8. potvrđuje da se o izvršenom baždarenju čamaca unutarnje i pomorske plovidbe izdaje svjedodžba o baždarenju čamca.

- dokaz o registraciji za obavljanje privrednih djelatnosti za čamce namijenjene za privredne djelatnosti, odnosno raftinga,
- dokaz o podmirenim carinskim i poreznim obvezama,
- dokaz o plaćenim taksama za upis u Registar čamaca Federacije BiH,
- potvrda o plaćenju naknadi za korištenje objekata sigurnosti plovidbe na unutarnjem ili pomorskom plovnom putu prema sjedištu vlasnika, odnosno nosioca prava korištenja, odnosno mjestu sidrenja čamca,
- potvrda o plaćenju naknadi za osiguranje od odgovornosti za štete koju čamac može nanijeti trećim osobama u skladu zakonom o osiguranju imovine i osoba (Službene novine F BiH br. 2/95, 6/98).

Sukladno odredbama čl. 119. st.1. ZUPPFBiH, već je istaknuto, da je u Službenim novinama br. 13/07 donesen i Pravilnik o upisu brodova u određene upisnike, podacima koji se unose u list A glavne knjige upisnika brodova, zbirkama isprava, pomoćnim knjigama koje se vode uz upisnike brodova, obrascima tih isprava i knjiga koji u članku 1. navodi da se između ostalog ovim Pravilnikom propisuje i postupak i način upisa brodova, javnih brodova i brodova u gradnji unutarnje i pomorske plovidbe u određene upisnike. Međutim, u Pravilniku koji se sastoji od devet članaka, nigdje nije detaljnije razrađeno pitanje postupka i načina upisa, tako da je pretpostaviti da se za navedeno primjenjuju već gore spomenute odredbe Zakona o upravnom postupku sukladno odredbama ZUPPFBiH.

Područje rada i sjedišta kapetanija, čiji se poslovi zbog posebnog karaktera obavljaju izvan sjedišta federalnog ministarstva, utvrđuju se aktom koji donosi federalni ministar.

Pravilnikom o području rada i sjedištu kapetanije unutarnje plovidbe i kapetanije pomorske plovidbe⁸³ propisano je područje rada i sjedište Kapetanije kako unutarnje tako i pomorske plovidbe.

Područje rada kapetanija utvrđuje se na kopnenom⁸⁴ i vodenom prostoru.⁸⁵

⁸³Pravilnik o području rada i sjedištu kapetanije unutarnje plovidbe i kapetanije pomorske plovidbe (Službene novine F BiH br. 13/07).

⁸⁴ Područje rada Kapetanije unutarnje plovidbe na kopnu utvrđuje se dužinom granice kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine i to: Unsko-sanski kanton, Hercegovačkobosanski kanton, Srednjobosanski kanton, Zapadnohercegovački kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton, Sarajevski kanton, Zeničko-dobojski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Tuzlanski kanton i Posavski kanton. (čl.3. st.1. Pravilnika o području rada i sjedištu kapetanije unutarnje plovidbe i kapetanije pomorske plovidbe).

⁸⁵ Područje rada Kapetanije unutarnje plovidbe utvrđuje se za vodna područja, glavna slivna područja i jezera. Vodna područja su: vodno područje slivova rijeke Save i vodno područje slivova Jadranskog mora. Glavna slivna područja su: slivno područje rijeke Une sa dijelom slivova Korane i Gline, slivno područje Vrbasa, Bosne, Drine, Neretve i Cetine sa dijelom slivova Krke. Ostale unutrašnje vode-jezera u Federaciji BiH su: Plivsko, Buško, Jablaničko, Ramsko, Hutovo i dr.

Sjedište Kapetanije unutarnje plovidbe je u mjestu Ostrožac, te pored ove jedine Kapetanije unutarnje plovidbe, zbog značaja rijeke Save kao međunarodnog plovnog puta određeni poslovi i zadaci Kapetanije u Ostrožcu se detaširaju na područje Posavskog kantona.

Iako, sukladno odredbi čl. 3. st. 4. Pravilnika o području rada i sjedištu kapetanije unutarnje plovidbe i kapetanije pomorske plovidbe, sjedište Kapetanije je trebalo odrediti Federalno ministarstvo prometa i komunikacija Pravilnikom o unutarnjoj organizaciji ovog Ministarstva, navedeno do danas nije urađeno tako da sve poslove i dalje obavlja Kapetanije unutarnje plovidbe u mjestu Ostrožac.

ZUPBDBiH propisuje da je Kapetanija Distrikta organizaciona jedinica Odjeljenja za javne poslove Vlade za obavljanje poslova određenih ovim zakonom te drugim zakonima i propisima Distrikta.

Propise o Kapetaniji Distrikta, o sistematizaciji radnih mjesta, ovlaštenjima i legitimacijskim ispravama osoba u Kapetaniji, vozilima, plovnim i plutajućim objektima i oznakama na plovnim i plutajućim objektima Kapetanije donosi Vlada na prijedlog šefa Odjeljenja.

Slično kao u zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine, Kapetanija Distrikta obavlja administrativno-upravne, stručne, tehničke i druge poslove na plovnim putevima koji se odnose na:

- vođenje upisa i brisanja plovnih i plutajućih objekata,
- izdavanje brodskih isprava i knjiga,
- utvrđivanje sposobnosti za plovidbu određenih plovnih i plutajućih objekata,
- utvrđivanje stručne osposobljenosti za upravljanje određenim plovnim i plutajućim objektima,
- utvrđivanje reda u luci, odnosno pristaništu, zimovniku, zimskom skloništu, pristanu, tovarištu, marini, skelskom prelazu, kupalištu i ostalim dijelovima voda i obala unutarnjih plovnih putova,
- hidrološko osiguranje plovidbe na unutarnjim vodama,
- traganje i spašavanje osoba i stvari na unutarnjim vodama,
- i druge poslove, koje su im ovim zakonom i drugim propisima stavljene u nadležnost.

Kao i u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko distriktu, u Republici Srpskoj, Kapetanija je područna jedinica Ministarstva saobraćaja i veza te je nadležna za obavljanje poslova određenih ZUPRS kao i drugim zakonima i propisima Republike Srpske.

Sukladno članku 84. navedenog zakona, u Republici Srpskoj Kapetanija obavlja:

- inspeksijske poslove sigurnosti plovidbe,
- poslove nadzora plovidbe plovniĥ objekata i ostavljanja i premještanja plutajućih objekata,
- poslove nadzora ispravnog funkcioniranja objekata sigurnosti plovidbe,
- poslove traganja i spašavanja osoba i stvari na unutarnjim vodama,
- poslove hidrološkog osiguranja plovidbe na unutarnjim vodama,
- poslove nadzora unutarnjih voda u cilju sprječavanja zagađivanja unutarnjih voda opasnim i drugim štetnim materijama sa plovniĥ plutajućih objekata,
- poslove vođenja upisa i brisanja plovniĥ i plutajućih objekata,⁸⁶
- poslove izdavanja brodskih isprava i knjiga koje po odredbama ovog zakona izdaje kapetanija,⁸⁷
- poslove izdavanja brodarskih i pomorskih knjiŹica,
- poslove utvrđivanja sposobnosti za plovidbu određenih plovniĥ i plutajućih objekata,
- poslove utvrđivanja stručne osposobljenosti za upravljanje određenim plovniĥ i plutajućim objektima,
- poslove održavanja reda u lukama, odnosno pristaništima, zimovnicima, zimskim skloništima, pristanima, tovarištima, marinama, skelskim prelazima, kupalištima i ostalim dijelovima voda i obala unutarnjih plovniĥ putova,
- tehničke i druge upravne poslove sigurnosti plovidbe,
- druge poslove koje odredi Ministarstvo saobraćaja i veza.

Kroz navedene zakonske odredbe koje su na snazi u Bosni i Hercegovini, lako se moŹe zakljućiti da niti jedan zakon u sebi ne sadrŹi odredbe o vrstama upisa plovila u upisnike (registre).

⁸⁶ Kao i u Brćko distriktu tako i odredbama Zakona o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske propisano je da propise o upisu brodova u određene upisnike, kao i propise o upisu i brisanju ćamaca i plutajućih objekata donosi Ministarstvo saobraćaja i veza.

⁸⁷ Propise o brodskim ispravama i knjigama donosi Ministar saobraćaja i veza, dok Zakon o unutrašnjoj plovidbi Republike Srpske 52. st.4. propisuje da brodski dnevnik, zdravstveni dnevnik i knjigu o uljima izdaje i ovjerava kapetanija.

7. OSVRT NA USPOREDNU LEGISLATIVU U SUSJEDNOJ REPUBLICI HRVATSKOJ I REPUBLICI SRBIJI

7.1. *Legislativa Republike Hrvatske*

U susjednoj državi Hrvatskoj na snagu 2007. godine stupa Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda Republike Hrvatske.⁸⁸ Zakonom o preuzimanju zakona iz oblasti pomorske i unutrašnje plovidbe, Republika Hrvatska primjenjivala je Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi kao svoj zakon (Narodne novine Republike Hrvatske br. 53/91), sve dok nisu doneseni novi propisi. Na unutarnju plovidbu Republika Hrvatska primjenjivala je navedene odredbe sve do donošenja Zakona o plovidbi unutarnjim vodama (Narodne novine Republike Hrvatske br. 19/98) koji je stupio na snagu u veljači 1998. godine.

Današnjim važećim zakonom iz 2007. godine uređuje se plovidba unutarnjim vodama Republike Hrvatske, sigurnost plovidbe unutarnjim vodama, pravni status, način upravljanja vodnim putovima i lukama unutarnjih voda, materijalno-pravni odnos glede plovila, postupci upisa plovila, prijevoz i ugovaranje prijevoza, plovidbena nesreća, ustroj i rad lučkih kapetanija i nadzor te druga pitanja koja se odnose na plovidbu i luke unutarnjih voda.

U članku 1. stavak 2. predmetnog zakona, propisano je da se na pitanja koja nisu uređena ovim zakonom na odgovarajući način primjenjuje Pomorski zakonik.⁸⁹ Pomorski zakonik cjelovito i sustavno regulira najvažnije javnopravne i imovinskopravne odnose vezane za pomorsku plovidbu, uključujući i pomorske upravne propise i propise o pomorskim prekršajima. Zakonik se sastoji od 1032. članka te se u njemu detaljno razrađuje materija vezana između ostalog i za državnu pripradnost, identifikaciju, upis i brisanje broda, upis i brisanje brodova i jahti, stvarna prava, postupak za upisivanje u upisnike brodova i mnoga druga pitanja na koja se može pozvati Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda ukoliko predmetna pitanja nisu uređena tim zakonom.

Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda definira unutarnje vode kao rijeke, kanale i jezera osim rijeka jadranskog sliva u dijelu toka kojim se obavlja pomorska plovidba. Kao i bosanskohercegovačka legislativa, i ovaj zakon definira plovilo, i to kao plovni objekt namijenjen za plovidbu ili plutanje unutarnjim vodama, plutajući objekt kao plovilo koje u uobičajenim okolnostima nije namijenjeno za kretanje unutarnjim vodama, te čamac kao plovilo kraće od 20 m i volumena manjeg od 100 m³, osim tegljača, potiskivača, putničkih plovila i plovila osposobljenog za pokretanje bočnog sustava.

⁸⁸Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda (Narodne novine R Hrvatske br. 109/07, 132/07).

⁸⁹Pomorski zakonik (Narodne novine Republike Hrvatske br.181 /04, 76/07, 146/08, 61/11).

Hrvatsku državnu pripadnost stječe plovilo upisom u odgovarajući upisnik, odnosno izdavanjem upisnog lista, privremenog upisnog lista ili dozvole za plovību čamca. U upisnik plovila mora se upisati plovilo koje je u cjelini u vlasništvu fizičkih osoba koje su hrvatski državljani s prebivalištem u Republici Hrvatskoj, odnosno pravnih osoba sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.

Upis plovila obavlja nadležna lučka kapetanija, koja donosi rješenje o upisu i izdaje upisni list, odnosno dozvolu za plovību čamca. Upis plovila u upisnik plovila obavlja se na zahtjev vlasnika plovila. Upisnici plovila su javni, a lučka kapetanija koja vodi upisnik plovila dužna je osobi koja to zahtijeva izdati potvrdu o stanju upisa u upisniku plovila ili upisniku plovila u gradnji te prijepis isprava koje se čuvaju u zbirci isprava, ako upisi u upisnik upućuju na te isprave.

U odredbama članka 89. predmetnog zakona su nabrojane vrste upisnika plovila unutarnje plovibe u Republici Hrvatskoj, koji su:

- *upisnik plovila,*
- *upisnik javnih plovila,*
- *upisnik plovila u gradnji,*
- *upisnik čamaca.*

Glava III. predmetnog zakona propisuje odredbe postupka za upisivanje u upisnik plovila, te se u zakonskim odredbama definira da se upis u upisnik plovila obavlja na temelju rješenja nadležne lučke kapetanije, te da je postupak upisivanja upravni postupak.

U odredbama navedene Glave III. zakona, od članka 95. do članka 102. mnogo detaljnije se određuju pojedini elementi upisa plovila, za razliku od bosanskohercegovačkog zakonodavstva gdje te odredbe nisu detaljne precizirane.

Već spomenuti Pomorski zakonik Republike Hrvatske u čl. 214.st.1. propisuje da se pravo vlasništva i druga stvarana prava na brodu ili jahti mogu steći, prenijeti, ograničiti i ukinuti jedino upisom u upisnik brodova odnosno upisnik jahti, a kako je sukladno čl. 1. st.2. Zakona o plovibi i lukama unutarnjih voda Republike Hrvatske propisano da se na pitanja koja nisu uređena ovim zakonom na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Pomorskog zakonika, ističemo da se navedeno odnosi i na stvarna prava na brodu, a na određena pitanja dodatno se primjenjuju i odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Republike Hrvatske.⁹⁰

⁹⁰ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Republike Hrvatske (Narodne novine Republike Hrvatske br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12).

Pomorski zakon Republike Hrvatske u svojim člancima od 208-218. preciznije definira stvarna prava te u članku 209. st. 1. propisuje da na brodu mogu postojati stvarna prava, a napose pravo vlasništva, hipoteka na brodu i pomorski privilegiji.

U Republici Hrvatskoj Pomorski zakonik razrađuje u Glavi II Založna prava svojim odredbama od 219. do 240. članka, te i hipoteku na brodu.

Hipoteka na brodu javlja se kao oblik stvarnopravnog jamstva za namirenje tražbine založnog vjerovnika. Redovito se primjenjuje pri kupnji ili gradnji broda na kredit kada se u ulozi hipotekarnog vjerovnika najčešće javlja banka, pa je hipoteka jamstvo za otplatu dugoročnog kredita. Na taj način pravni institut hipoteke ili mortgage igra vrlo značajnu ulogu u financiranju pomorskog brodarstva jer povećava kreditnu sposobnost brodovlasnika. Zbog toga se odredbe Pomorskog zakonika o hipoteci na brodu primjenjuju i na hipoteku na brodu u gradnji koji je upisan u upisnik brodova u gradnji. Poslije završene gradnje broda, hipoteka se upisuje u upisnik brodova, a briše iz upisnika brodova u gradnji.

Hipoteka na brodu može nastati ugovorom (ugovorna hipoteka) ili odlukom suda (prisilna sudska hipoteka). Ugovor o hipoteci može sadržati sporazum stranaka o vrijednosti broda, te o najnižoj prodajnoj cijeni. Hipoteka na brodu ne prestaje promjenom vlasnika broda, osom ako zakonom nije drugačije određeno (čl. 219. st.4. Pomorskog zakonika Republike Hrvatske).⁹¹

Hipoteka na brodu prestaje:

- *brisanjem hipoteke,*
- *prodajom broda u ovršnom ili stečajnom postupku,*
- *izvansudskom prodajom broda,*
- *proglašenjem broda pomorskim plijenom, odnosno ratnim plijenom na moru. Ako u takvu slučaju brod bude oslobođen, hipoteka se ponovno uspostavlja.*

Za razliku od zakonodavstva Republike Hrvatske koje mnoga pitanja vezana kako za pomorsku tako i za plovidbu unutarnjim vodama dosta detaljno regulira Pomorskim zakonikom, pa samim tim i pitanje hipoteke na brodu, bosanskohercegovačko zakonodavstvo pitanje hipoteke regulira zakonima o pravu vlasništva i stvarnim pravima.

7.2. Legislativa Republike Srbije

Susjedna država sa kojom također graniči Bosna i Hercegovina, jeste Republika Srbija. Ova država ima 1.680 km unutarnjih vodnih putova, međutim riječni saobraćaj čini

⁹¹ Vidi Drago Pavić: *Pomorsko imovinsko pravo*, Književni krug Split, 2006, str.45.

svega 6,7% ukupnog obima saobraćaja. U upisnik brodova unutarnje plovidbe u Republici Srbiji upisano je oko 900 plovila različite vrste i namjene, dok privredna društva u djelatnosti unutarnjeg vodnog saobraćaja raspolažu sa oko 400 plovila u operativnoj uporabi.⁹²

Zakon o plovidbi i lukama na unutrašnjim vodama Republike Srbije⁹³ uređuje uvjete i način za sigurnu plovidbu na unutrašnjim vodama Republike Srbije, vodne putove i plovidbu, plovila i njihovu sigurnost za plovidbu, posadu, traganje i spašavanje, luke i pristaništa, nadzor i druga pitanja koja se odnose na plovidbu unutrašnjim vodama.

Kao i do sada navedeni zakoni, tako i ovaj definira plovilo kao brod, tehnički plovni objekt, jahtu, čamac, ploveće tijelo, plutajući objekt, plovilo koje obavlja ribolov i drugi objekt koji je osposobljen za plovidbu i koji sudjeluje u plovidbi, dok je plutajući objekt plovilo bez vlastitog pogona koje po pravilu nije predviđeno za premještanje niti za obavljanje posebnih radova na unutrašnjim vodama.

Specifičnost ovog zakona ogleda se u tome što se u istome, u odnosu na sve do sada navedene zakone, ne nalaze odredbe o državnoj pripadnosti plovila, vrsti i sadržaju upisnika plovila i drugim pitanjima vezanim za upis plovila. Naime, predmetna materija obrađena je u zasebnom zakonu, točnije Zakonu o državnoj pripadnosti i upisu plovila.⁹⁴

Ovaj zakon upravo uređuje pitanje državne pripadnosti plovila, identifikacije, vrste i sadržaja upisnika plovila, upis, uvjete i postupka upisa plovila u ukupno 194. članka.

Prema ovom zakonu brod je brod unutarnje plovidbe, pomorski brod, tehnički plovni objekt, ribarski brod kao i nepokretna platforma. Brod unutarnje plovidbe je brod registriran za plovidbu na unutrašnjim vodama, čija dužina trupa iznosi najmanje 20 m ili čiji je proizvod dužine, širine i maksimalnog gaza jednak zapremini od najmanje 100 m³, kao i tegljač i potiskivač, bez obzira na njihovu dužinu i zapreminu, potisnica, tegljenica, skela, odnosno riječko-morski brod.

Plovilo stječe državnu pripadnost Republike Srbije upisom odgovarajući domaći upisnik, odnosno izdavanjem privremenog plovidbenog lista. Sukladno odredbama članka 17. zakona upisnici plovila mogu biti:

- za upis brodova unutarnje plovidbe
 - a) upisnik brodova unutarnje plovidbe
 - b) upisnik javnih plovila
- za upis pomorskih brodova
 - a) nacionalni upisnik pomorskih brodova
 - b) međunarodni upisnik pomorskih brodova.

⁹²www.ms.gov.rs., stranica posjećena dana 20.11.2013.

⁹³Službeni glasnik Republike Srbije broj 73/10, 121/12.

⁹⁴Službeni glasnik Republike Srbije broj 10/13.

Pored navedenih upisnika, plovila se upisuju i u upisnik ribarskih plovila, upisnik jahti unutarnje plovidbe, upisnik pomorskih jahti, upisnik čamaca unutarnje plovidbe, upisnik pomorskih čamaca, upisnik plutajućih objekata, upisnik brodova u gradnji, upisnik jahti u gradnji, kao i upisnik čamaca i plutajućih objekata u gradnji.

Četvrti dio zakona se odnosi na postupak upisa u upisnik brodova te donosi detaljniju razradu materije vezane za nadležnost za donošenje rješenja, prava koja se upisuju u upisnik brodova, vrste upisa, prijave i prijedloge, postupak upisa, prvi upis broda u upisnik brodova, uknjižba, predbilježba, zabilježba, zatim na postupak brisanja iz upisnika brodova te upis i brisanje čamaca i plutajućih objekata.

8. ZAKLJUČAK

Obzirom na povijesni razvoj Bosne i Hercegovine kao države i nespornu činjenicu da postaje samostalna tek početkom devedesetih godina dvadesetog stoljeća, te da je stjecanje njene samostalnosti popraćeno ratnim zbivanjima, i samo zakonodavstvo vezano za plovidbu, kako unutarnju tako i pomorsku, moralo se prilagođavati razvoju ustavnog ustrojstva novonastale države Bosne i Hercegovine.

Analizom zakona koji su na snazi u Bosni i Hercegovini, a kojima se zakonski uređuje unutarnja i pomorska plovidba, jasno se može utvrditi da i Zakon o unutarnjoj i pomorskoj plovidbi u Federaciji BiH iz 2005. godine, Zakon o unutarnjoj plovidbi Republike Srpske iz 2001. godine kao i Zakon o unutarnjoj plovidbi u Brčko distrikta Bosne i Hercegovine iz 2008. godine kroz svoje odredbe reguliraju i definiraju mnoge pojmove kao što su, plovila, plovni putovi, upisnici (registri) brodova, čamaca, plutajućih objekata, zatim postupke upisa u upisnike (registre), kapetanije, njihove nadležnosti i obveze te druga pitanja u nadležnosti ove pravne materije.

Upisnik brodova je javna knjiga u koju se, pod uvjetima koje je propisala svaka država, upisuju brodovi vlastite državne pripadnosti. Mnogi politički i gospodarski razlozi dovode do potrebe da se brodovi vlastite državne pripadnosti evidentiraju i da se u stvarnopravnim raspolaganjima tretiraju poput nekretnina te se podvrgavaju tkz. režimu uknjižbe u stvarnopravnim odnosima. Kao političku razlog tu je prije svega činjenica da je mjerodavni pravni poredak, u slučaju spora u svezi sa brodom, tijesno povezan sa pravom države pripadnosti broda. Gospodarski razlog leži u velikoj vrijednosti broda.⁹⁵

Međutim, ovakav način zakonskog uređenja ove dosta složene i ekonomski važne pravne materije, ne predstavlja efikasan i unificiran način koji omogućava da Bosna i Hercegovina postane suvremena, pouzdana i konkurentna država na gospodarskom

⁹⁵ Vidi Mario Širić: *Upisnik brodova u Federaciji BiH*, Pravna misao, Sarajevo, 2007. svibanj-lipanj, str.47-52.

planu, te da na taj način, i uređenjem zakonodavstva unutarnje i pomorske plovidbe, omogući slobodu kretanja robe, ljudi i kapitala svojim teritorijem.

Ovakva zakonska regulativa koja nije unificirana i koju unutar teritorija jedne države reguliraju tri različita zakona njenih entitetskih i distriktnih cjelina sa većim brojem podzakonskih akata te primjenom u jednom dijelu države pravila prethodne Jugoslavije ne stvaraju mogućnost učinkovitog sustava upisnika (plovila) u Bosni i Hercegovini.

Prijedlog *de lege ferenda* donošenja jedinstvenog zakona kojim bi se uredilo i pitanje učinkovitijeg sustava upisnika na državnoj razini proizlazi i iz potrebe da se razvije sigurnost pri raspolaganju plovnim objektima, a što se ogleda u nespornoj činjenici da su plovni objekti obično veće materijalne vrijednosti te da je ostvarivanje stvarnih prava na istima usko povezano sa njihovom državnom pripadnošću.

Summary

The Registers of Floating Crafts in Bosnia and Herzegovina

In this article the author treats subject of legal standardisation of evidence of floating crafts through registers of floating crafts in Bosnia and Herzegovina.

It is shown and analysed valid legislative regulations with whom inside Inland and Maritime navigation Act of Federation of Bosnia and Herzegovina, Inland Navigation Act of Republika Srpska and Inland Navigation Act of Brčko District Bosnia and Herzegovina are defined floating crafts, entering floating crafts into registers, types of registers, procedure of registers, and indicates the importance and status of entering floating crafts into the registers.

The accent is put on the *de lege ferenda* suggestion of needed legislative changes on the state level with the purpose of making better conditions for Bosnia and Herzegovina competition to the circulation of people and goods with one of the most effective, the most pay out and the safest way of transportation.

Key words: Bosnia and Herzegovina, floating craft, navigation way, register of floating crafts